

ANTON TSJECHOV

OOM WANJA

vertaling en bewerking

Chiem van Houweninge en Ton Lutz

De Nieuwe Toneelbibliotheek,
Tekst #273
© 1897, Anton Tsjechov
oorspronkelijke titel: дядя Ваня
© 1978, vertaling Chiem van Houweninge
en Ton Lutz

Personages

Serebrjakov, Alexander Vladimirovitsj *gepensioneerd professor*

Jelena Andrejevna *zijn vrouw, 27 jaar*

Sofja Alexandrovna (Sonja) *zijn dochter uit zijn eerste huwelijk*

Woinitskaja, Marija Vasiljevna *weduwe van een geheimraad, moeder van de eerste vrouw van de professor*

Woinitski, Iwan Petrovitsj (Wanja) *haar zoon*

Astrov, Michail Lvovitsj *arts*

Telegin, Ilja Iljitsj *aan de grond zittende grootgrondbezitter*

Marina *oude min njanja*

Een arbeider

De handeling vindt plaats op het landgoed van de Serebrjakovs.

eerste bedrijf

Een tuin. Een deel van de tuin en een terras zijn zichtbaar. Onder een oude populier langs de laan staat een tafel, gedekt voor de thee. Banken, stoelen; op één van de banken ligt een gitaar. Niet ver van de tafel een schommel.

Het is namiddag, ongeveer drie uur, zwaar bewolkt, drukkend. Marina, een plompe, trage oude vrouw zit bij de samovar met een breikous, en naast haar loopt Astrov op en neer.

marina *schenkt een glas in*

Drink op, meneertje.

astrov *neemt het glas wat lusteloos aan*

Ik heb eigenlijk geen trek.

marina Misschien liever een wodkaatje?

astrov Nee. Ik drink niet iedere dag wodka. Bovendien is het zo benauwd.

stilte

Njanka, hoe lang kennen wij elkaar nu al?

marina *denkt na* Hoe lang? Lieve God, laat eens kijken... Jij bent hier gekomen, in deze streek... wanneer?... Vera Petrovna, Sonjaatje's moeder, leefde toen nog...

De laatste twee winters die zij nog beleven mocht, ben je vaak bij ons geweest...

Nou, dat is dus elf jaar geleden! *denkt even na* Misschien wel langer...

astrov Ben ik erg veranderd in die tijd?

marina Nou en of! Toen was je jong en knap, nu ben je oud geworden. En zo knap ben je ook niet meer. Bovendien – drink je een stevig glaasje.

astrov Ja... in tien jaar ben ik een ander mens geworden. En hoe komt dat? Ik heb me overwerkt, njanka. Van vroeg tot laat op de been, rust ken ik niet en 's nachts onder de dekens ben ik bang dat ze me komen halen voor een patiënt. Sinds wij elkaar kennen, al die tijd, heb ik geen dag vrij gehad. Blijf daar maar eens jong bij. Njanja, ook het leven zelf is saai, stom. Vuiligheid... Het sleept zich maar voort, dit leven. Alleen maar zonderlingen om je heen, altijd weer dezelfde zonderlinge mensen, en als je twee, drie jaar met ze opgetrokken hebt, word je zoetjesaan, zonder het te merken, zèlf een zonderling. Niet aan te ontkomen, het is ons lot.

draait aan zijn lange snor Ik heb een reusachtige snor laten staan, een waanzinnige snor. Ik ben een rare kwast geworden, njanka. Nog niet seniel, seniel ben ik nog niet, godzijdank, mijn hersens werken nog altijd uitstekend, maar mijn gevoel is afgestompt op de één of andere manier. Ik wil niets, ik heb niets nodig, ik hou van niemand... Ik hou eigenlijk alleen nog maar van jou... *kust haar op het hoofd* Als kind had ik net zo'n njanja.

marina Wil je misschien wat eten?

astrov Nee. In de derde week van de vasten was ik in Maliskoe... vanwege een epidemie... Vlektyphus... de mensen lagen op elkaar gepakt in smerige krotten... Vuil, stank, rook, kalveren op de grond, gewoon tussen de zieken in... biggetjes ook... De godganse dag was ik in touw, geen ogenblik heb ik gezeten, geen hap

gegeten, eindelijk kom ik thuis, maar ook daar laten ze me niet met rust – hadden ze de wisselwachter gebracht; ik leg hem op de tafel om hem te opereren, en hij geeft tijdens de narcose de geest, zomaar onder mijn handen. En toen opeens, toen het helemaal niet nodig was, stak mijn gevoel de kop op, en begon mijn geweten te knagen, alsof ik hem met opzet had gedood... Toen ben ik gaan zitten, met mijn ogen dicht – precies zo – en ik dacht: degenen die na ons zullen leven, over honderd, tweehonderd jaar en voor wie wij nu een weg banen, zullen die ook maar een goed woord voor ons over hebben?

Vast niet, njanka!

marina De mensen niet, maar God wèl!

astrov Hartelijk dank. Dat heb je mooi gezegd.

Woinitski komt op.

woinitski komt uit het huis; hij heeft na het eten een tukje gedaan en ziet er verfromfaaid uit; hij gaat op een bank zitten, trekt zijn zwierige das recht Ja... stilte

Ja...

astrov Uitgeslapen?

wanja Ja... Helemaal. *gaapt* Sinds de professor en zijn vrouw hier wonen, is het leven ons uit de hand gelopen... Ik slaap op de onmogelijkste uren, ik ontbijt en ik lunch met de gekste liflafjes, ik drink wijn... erg ongezond allemaal! Vroeger hadden we niet één minuut vrij, ik en Sonja waren aan het werk – mijn respect, Sonja is de enige die nog werkt en ik slaap, eet, drink... da's niet goed!

marina *schudt haar hoofd* Toestanden zijn het. De professor staat om twaalf uur op, de samovar staat vanaf de vroege ochtend al te koken, en het wachten is alleen op hem.

Toen zij er nog niet waren, aten we 's middags om één uur, net als alle andere behoorlijke mensen, en nu, nu zij er zijn, 's avonds om zeven uur. 's Nachts leest de professor en hij schrijft, en ineens, zo om een uur of twee belt hij... Wat is er aan de hand, meneertje?

Thee wil hij, thee! Dus iedereen weer wakker maken voor hem, de samovar opzetten... Toestanden zijn het!

astrov En blijven ze nog lang hier?

woinitski *fluit* Honderd jaar. De professor heeft besloten om zich hier te vestigen.

marina Alsjeblieft, nu ook weer! De samovar staat al twee uur op tafel, maar zij zijn gaan wandelen.

woinitski Ze komen er aan, ze komen er aan... Wind je niet op.

We horen stemmen; achter uit de tuin komen Serebrjakov, Jelena Andrejevna, Sonja en Telegin terug van een wandeling.

serebrjakov Schitterend, schitterend...

Een wonderschoon uitzicht.

telegin Uitzonderlijk, uwe Excellentie.

sonja Morgen gaan we naar het bos papa,

de jonge aanplant bekijken. Heb je zin?

woinitski Thee, mensen, thee!

serebrjakov Lieve vrienden, wees zo goed en breng mij mijn thee op mijn studeerkamer.

Ik heb vandaag nog wel het een en ander te doen.

sonja Je zal het mooi vinden, al die jonge boompjes...

Jelena Andrejevna, Serebrjakov en Sonja gaan het huis in; Telegin gaat aan de tafel naast Marina zitten.

woinitski Het is warm, benauwd, maar onze grote geleerde loopt met een jas, overschoenen, paraplu en heeft handschoenen aan.

astrov Hij past blijkbaar goed op zichzelf.

woinitski Wat is zij mooi! Wat is zij mooi!

Ik heb in mijn hele leven nog nooit zo'n mooie vrouw gezien.

telegin Of ik nou door de velden rijd, Marina Timofejevna, of in de schaduw wandel in de tuin, of dat ik naar deze tafel kijk... ik voel me altijd en overal onuitsprekelijk gelukkig!

Het weer is verrukkelijk, de vogeltjes zingen, we leven hier in pais en vree – wat willen we nog meer? *neemt een glas aan* Dank u zeer hartelijk.

woinitski *dromerig* Die ogen... Een fantastische vrouw!

astrov Vertel 's wat, Ivan Petrovitsj.

woinitski *lusteloos* Wat moet ik je vertellen?

astrov Is er geen nieuws?

woinitski Niks. Allemaal ouwe koek. Ik ben dezelfde als altijd, misschien wat slechter dan vroeger, want ik ben lui geworden, ik doe niks, ik loop alleen maar als een ouwe brombeer te mopperen. Maman, die ouwe kraai van me, leutert nog

altijd over de vrouwenemancipatie. Met één oog kijkt ze in haar graf, maar met het andere zoekt ze in haar geleerde boekjes naar het morgenrood van een nieuw leven.

astrov En de professor?

woinitski En de professor zit zoals altijd van

's morgens tot diep in de nacht in zijn studeerkamer en schrijft: 'De geest gespannen, op het voorhoofd een frons – schrijven wij, schrijven wij onze oden – maar geen woord van lof, noch van hem, noch van ons.' Arm papier! Hij kon beter zijn memoires gaan schrijven. Uitmuntend onderwerp. Een professor in ruste, begrijp je wel, een ouwe droogpruim, een geleerde stokvis... Jicht, reumatiek, migraine, uit nijd en jaloezie een opgezwollen lever... En die stokvis woont nu op het landgoed van zijn eerste vrouw, tegen zijn zin, want voor een leven in de stad is zijn beurs te klein. Eeuwig jermieert hij over zijn ongeluk, hoewel hij in feite alleen maar geluk heeft gehad.

opgewonden Ga maar eens na, wat die man een geluk heeft gehad! De zoon van een doodgewone koster, student in de theologie, sleept wat academische titels in de wacht, krijgt een leerstoel, wordt Excellentie, en schoonzoon van een senator enzovoorts, enzovoorts. Overigens is dat allemaal nog tot daar aan toe! Maar realiseer je je dit wel: de man houdt al vijftientig jaar lezingen over kunst, schrijft over kunst, zonder daar het flauwste benul van te hebben. Vijftientig jaar lang herkaut hij ideeën van anderen over realisme, naturalisme en weet ik wat voor flauwekul nog meer; vijftientig jaar lezingen houden en schrijven over

dingen, die intelligente mensen al lang weten en die voor domoren niet interessant zijn, dat betekent dus dat hij al vijftientig jaar lang leeg stro staat te dorsen. En dat met een hoogmoed!

En pretenties! Hij is nu gepensioneerd, maar geen levende ziel weet iets van hem af, hij is volslagen onbekend; dat wil dus zeggen dat hij vijftientig jaar lang op de stoel van een ander is blijven zitten. Maar moet je zien hoe hij hier rondstapt, als een halfgod!

astrov Als je het mij vraagt, ben jij jaloers op hem.

woinitski Ja, ik ben jaloers op hem. En hij heeft een succes bij de vrouwen! Geen Don Juan heeft ooit zo'n succes gehad als hij.

Zijn eerste vrouw, mijn zuster, een mooie lieve verschijning, zuiver als deze blauwe hemel, edelmoedig en goedhartig, die meer aanbidders had dan hij studenten, ze hield van hem, zoals alleen een zuivere engel kan houden van een wezen, dat net zo puur en mooi is als zijzelf. Mijn moeder, zijn schoonmoeder, adoreert hem tot op de dag van vandaag, en tot op de dag van vandaag weet hij haar een heilig ontzag in te boezemen.

Zijn tweede vrouw, een schoonheid, intelligent – jullie hebben haar net gezien – is met hem getrouwd toen hij al een ouwe bok was. Ze heeft hem haar jeugd, haar schoonheid, vrijheid, haar glans gegeven. Waarvoor? Waarom?

astrov Is zij de professor trouw?

woinitski Jammer genoeg wel, ja.

astrov Waarom jammer?

woinitski Omdat die trouw van het begin tot het einde vals is. Het lijkt zo vanzelfsprekend, maar het is niet logisch. Een oude man bedriegen die je niet kunt uitstaan dat is immoreel; maar je uiterste best doen om je arme jeugd en elk levensgevoel in je te onderdrukken – dat is niet immoreel.

telegin *huilerig* Wanja, ik hou er niet van als je zulke dingen zegt. Kom, wees nou reëel.

Als je je vrouw bedriegt of je man, ben je een trouweloos mens en dan ben je ook in staat je eigen vaderland te verraden.

woinitski *geïrriteerd* Doe die fontein dicht, wafelijzer!

telegin Mag ik even, Wanja? Mijn vrouw is er de dag na ons trouwen met haar minnaar vandoor gegaan – omdat ik er niet zo aantrekkelijk uitzag. Ik heb ook daarna mijn plicht niet verzaakt. Tot op de dag van vandaag hou ik van haar. Ik ben haar trouw, ik help haar zoveel ik maar kan en heb heel mijn vermogen gegeven om de opvoeding te bekostigen van de kindertjes, die zij met haar minnaar op de wereld heeft gezet. Mijn geluk ben ik kwijt, maar ik heb nog altijd mijn trots. En zij?

Haar jeugd is voorbij, haar schoonheid verwelkt volgens de wet van de natuur, haar geliefde is gestorven... Wat heeft zij nog over?

Sonja en Jelena Andrejevna komen op; even later Marija Vasiljevna met een boek. Ze gaat zitten lezen; ze krijgt een kop thee; ze drinkt zonder op te kijken.

sonja *haastig, tegen de min* Njanja, er zijn een paar boeren. Praat jij even met ze... de thee doe ik zelf wel... *schenkt thee in*

Njanja gaat af. Jelena Andrejevna neemt haar glas, gaat op de schommel zitten en drinkt.

astrov *tot Jelena Andrejevna* Ik ben eigenlijk gekomen voor een man. U schreef me dat hij erg ziek was, reumatiek en nog iets geloof ik, maar hij blijkt kerngezond te zijn.

jelena andrejevna Gisteravond zat hij in de put, hij klaagde over pijn in zijn benen, maar vandaag heeft hij nergens last van...

astrov En ik kom hals over kop in vliegende galop hierheen, dertig werst maar liefst.

Nou ja, het geeft niet. Het is niet de eerste keer. Maar ik blijf wel tot morgen bij jullie, om in ieder geval uit te slapen – quantum satis!

sonja Fijn. U blijft zo zelden een nachtje bij ons. U hebt vast nog niet gegeten?

astrov Nee, nog niet.

sonja Dan bent u precies op tijd. We eten tegenwoordig altijd om zeven uur. *drinkt*
De thee is koud!

telegin In de samovar is de temperatuur al beduidend gezakt...

jelena andrejevna Wat geeft het, Ivan Ivanovitsj, dan drinken we koude thee.

telegin Pardon... met uw welnemen...

Het is niet Ivan Ivanovitsj, maar Ilja Iljitsj... Ilja Iljitsj Telegin, of, zoals sommigen zeggen, vanwege mijn pokdalige gezicht: Wafelijzer. Toen Sonjetska gedoopt werd was ik haar peter, en Zijne Excellentie, uw echtgenoot kent mij heel goed. Ik woon tegenwoordig hier bij u, op dit landgoed... Met uw welnemen, het is toch niet aan uw aandacht ontsnapt dat ik iedere middag met u aan tafel zit.

sonja Ilja Iljitsj, onze toeverlaat, onze rechterhand. *teder* Kom, lief peetoompje, mag ik u nog eens inschenken?

marija vasiljevna Ach!

sonja Wat is er, oma?

marija vasiljevna Ik ben vergeten Alexander te zeggen... ik raak mijn geheugen kwijt... ik heb vandaag een brief uit Charkov gekregen van Pavel Alexejevitsj... hij heeft zijn laatste artikel gestuurd...

astrov Interessant.

marija vasiljevna Interessant, maar een beetje vreemd ook. Hij gaat dwars tegen alles in wat hij zeven jaar geleden zelf heeft verdedigd. Dat is toch vreselijk!

woinitski Niets is vreselijk. Drink uw thee, maman!

marija vasiljevna Maar ik wil praten!

woinitski Maar we praten nu al vijftig jaar lang, we praten maar en lezen artikeltjes.

Het wordt hoog tijd dat we daar eens mee ophouden.

marija vasiljevna Om de een of andere reden schijnt het jou te hinderen, als ik mijn mond open doe. Neem me niet kwalijk Ivan, maar je bent zo veranderd het laatste jaar, ik herken je niet meer, werkelijk niet... Je was altijd een man met een uitgesproken mening, een lichtend voorbeeld...

woinitski Ja ja! Ik! Een lichtend voorbeeld dat nooit iemand verlicht heeft...

stilte

Een lichtend voorbeeld... Er valt nauwelijks een boosaardiger grap te bedenken!
Ik ben nu zevenenveertig jaar. Tot vorig jaar toe heb ik net als u met alle geweld
geprobeerd mezelf met die wijsbegeerte van u zand in de ogen te strooien, om het
leven niet te zien zoals het werkelijk is – en ik dacht dat ik daar goed aan deed.
Maar nu, als u eens wist! Nachtenlang doe ik geen oog dicht van spijt en ergernis,
dat ik mijn tijd op zo'n stompzinnige manier heb verknoeid, dat ik alles had
kunnen hebben, waar ik nu op mijn leeftijd nooit meer aan toekom.

sonja Oom Wanja, wat vervelend.

marija vasiljevna *tot haar zoon* Je doet net of dat de schuld is van de ideeën die je
vroeger had... Maar het is hun schuld niet... het is je eigen schuld. Jij vergeet dat
ideeën op zich niets te betekenen hebben – dode letters zijn het, meer niet... Je
moet er vorm aan geven!

woinitski Vorm? Niet iedereen heeft de gave om een schrijvend perpetuum mobile
te zijn, zoals uw Herr Professor!

marija vasiljevna Wat wil je daarmee zeggen?

sonja *smekend* Omaatje! Oom Wanja!

Ik smeek jullie!

woinitski Ik hou mijn mond. Ik hou mijn mond, vraag wel excuus.

stilte

jelena andrejevna Wat een prachtig weer vandaag!

Niet al te warm...

stilte

woinitski Prachtig weer om je op te hangen...

Telegin stemt zijn gitaar, Marina loopt om het huis en lokt de kippen.

marina Kiep-kiep-kiep.....

sonja Njanja, wat moesten die boeren?

marina Het ouwe liedje, steeds weer hetzelfde, over dat braakliggende land. Kiep, kiep, kiep...

sonja Ben je er een kwijt?

marina De bonte is er met haar kuikens vandoor... Als de kraaien ze maar niet te pakken krijgen... *gaat af*

Telegin speelt een polka; ze luisteren allemaal zwijgend toe; er komt een arbeider op.

arbeider Is de dokter hier?

tot Astrov Neem me niet kwalijk, Michail Lwovitsj, er zijn mensen voor u.

astrov Waarvandaan?

arbeider Van de fabriek.

astrov *geïrriteerd* Hartelijk dank. Nou daar gaan we dan... *kijkt rond waar zijn pet is* Irritant... verdomme!

sonja Wat vervelend nou, echt... Komt u dan na de fabriek terug om te eten.

astrov Nee, dan is het te laat. Hoe kan ik nou? Hoe kan ik?...

tot de arbeider Nou, beste vriend, haal jij in ieder geval een glaasje wodka voor me.

De arbeider gaat af.

Hoe kan ik... Hoe moet ik... *vindt zijn pet*

In een stuk van Ostrovski komt een man voor met een hele grote snor en niet al te veel hersens Ik ben geen haar beter.

Nou, ik heb de eer, dames en heren...

tot Jelena Andrejevna Als u eens bij mij een kijkje kwam nemen, samen met Sonja Alexandrovna misschien, dan zou ik dat heel erg prettig vinden. Ik heb een klein stuk land, zo om en nabij dertig bunder, maar als het u interesseert, ik heb een proeftuin en een boomkwekerij, zo vindt u er op duizend werst in de omtrek niet één. Vlak daarnaast ligt een aanplant van de staat... De boswachter daar is heel oud, altijd ziek, zodat ik eigenlijk voor de hele boel zorg.

jelena andrejevna Ze hebben mij al verteld dat u zo van de bossen houdt.

Natuurlijk kan dat heel nuttig zijn, maar is dat geen belemmering voor uw werkelijke beroep? U bent toch arts?

astrov God alleen weet, waartoe wij werkelijk geroepen zijn.

jelena andrejevna En is het interessant?

astrov Het is tamelijk interessant, ja!

woinitski ironisch Nou!

jelena andrejevna tot Astrov U bent nog een jonge man, zo te zien... Een jaar of zesendertig, zevenendertig, schat ik...

Dus is het vast niet zo interessant als u zegt. Bossen, bossen en nog eens bossen. Eentonig lijkt me.

sonja Nee, het is buitengewoon interessant. Michail Lwovitsj plant ieder jaar jong bos erbij, hij heeft er al een bronzen medaille en een diploma voor gekregen. Hij zorgt ook dat de oude bossen niet verloren gaan. Als u naar hem luistert, bent u het vast en zeker met hem eens. Hij zegt dat bossen de aarde mooier maken, dat zij de

mensen leren wat schoonheid is en ons inspireren tot verheven stemmingen.

Bossen maken een ruw klimaat zachter. In landen met een mild klimaat verspillen de mensen minder kracht aan de strijd met de natuur en daarom zijn de mensen daar ook milder en zachter; de mensen zijn daar mooi, soepel, licht ontvlambaar, hun taal is sierlijk, hun bewegingen zijn gracieus.

Bij hen bloeien wetenschappen en kunst, hun filosofie is niet somber en ze zijn elegant en hoffelijk in hun omgang met vrouwen...

woinitski *lachend* Bravo, bravo!... Dat is schattig allemaal, maar allerm minst overtuigend, zodat ik *tot Astrov* als je me niet kwalijk neemt, mijn kachels met hout zal blijven stoken en mijn schuren zal blijven bouwen met planken.

astrov Je kan een kachel met turf stoken en schuren van steen bouwen. Goed, ik heb er niets tegen, als ze bossen uitdunnen wanneer dat nodig is, maar waarom ze vernietigen?

De Russische bossen kraken onder bijslagen, miljarden bomen sterven, woonplaatsen van dieren en vogels worden verwoest, rivieren verzanden en verdrogen, schitterende landschappen verdwijnen onherroepelijk en dat alles omdat de mens te lui is om zijn verstand te gebruiken en zich te bukken om de brandstof uit de grond te halen.

tot Jelena Andrejevna Nietwaar, mevrouw?

Je moet wel een redeloze barbaar zijn, zonder enig gevoel, om al dat moois in je kachel te verbranden en domweg te vernietigen, wat wij nooit meer kunnen scheppen. De mens heeft zijn verstand en scheppingskracht gekregen om te

vermenigvuldigen wat hem gegeven is, maar tot nu toe heeft ie nog niets geschapen, alleen maar vernietigd. Bossen zijn er minder en minder, de rivieren drogen op, het wild sterft uit, het klimaat wordt steeds slechter, en met de dag wordt de aarde armer en lelijker.

tot Woinitski Je kijkt me nou wel ironisch aan, en alles wat ik zeg vind jij onzin, en... ja, misschien is het ook wel zonderling, maar als ik langs de bossen van de boeren rijd, bossen, waarvan ik het omhakken heb weten te voorkomen, of als ik de jonge bossen hoor ruisen die ik met mijn eigen handen heb geplant, dan realiseer ik me, dat ik in zekere zin het klimaat een beetje in mijn macht heb, en dat als de mensen over duizend jaar gelukkig zullen zijn, ik daar ook een klein beetje toe heb bijgedragen. Als ik een berkeboompje plant en ik zie hoe het groen wordt en staat te wiegen in de wind, wordt mijn hart vervuld van trots, en ik... *ziet de arbeider,*

die op een blad een glas wodka heeft gebracht Hoewel... *drinkt* Het is mijn tijd. Misschien is het allemaal alleen maar onzin, uiteindelijk. Ik heb de eer u te groeten. *gaat in de richting van het huis*

sonja pakt zijn arm en gaat met hem mee Wanneer zien we u dan weer hier?

astrov Weet ik niet...

sonja Weer pas over een maand?...

Astrov en Sonja gaan naar binnen. Marija Vasiljevna en Telegin blijven aan tafel zitten; Jelena Andrejevna en Woinitski gaan naar het terras.

jelena andrejevna En jij, Ivan Petrovitsj,

je hebt je weer onmogelijk gedragen. Was dat nou nodig om Marija Vasiljevna zo

op stang te jagen en over een perpetuum mobile te praten? En vanmorgen bij het ontbijt heb je weer ruzie gemaakt met Alexander. Het is zo kleinzielig!

woinitski Maar als ik hem nou haat.

jelena andrejevna Er is niet de minste reden om Alexander te haten, hij is niet anders dan anderen. En geen haar slechter dan jij.

woinitski Als je je gezicht eens zou kunnen zien... Je bewegingen... Alsof je leven teveel is... Ach, wat een leeg bestaan.

jelena andrejevna Ach, zo leeg en zo vervelend! Iedereen scheldt op mijn man, iedereen kijkt me meewarig aan: arme stakker, ze heeft een oude man!

Dit medeleven – oh, ik begrijp het precies.

Wat zei Astrof daarnet: aan één stuk door, zonder enig gevoel of verstand, vernietigen jullie de bossen en straks bestaat er niets meer op aarde. Precies zo zonder gevoel of verstand vernietigen jullie de mens en straks bestaat er dankzij jullie geen trouw meer op aarde, geen zuiverheid, en ook geen zelfopoffering...

Waarom kunnen jullie niet zomaar gewoon naar een vrouw kijken, als ze niet van jullie is? Omdat – die dokter heeft groot gelijk – in jullie allemaal de duivel van de vernietiging huist. Jullie hebben geen hart voor die bossen, voor de vogels niet, niet voor de vrouwen, niet eens voor elkaar.

woinitski Ik hou niet van dat soort filosofie!

stilte

jelena andrejevna Die dokter heeft zo'n afgemat, nerveus gezicht, een interessant gezicht. Het is duidelijk: hij is op Sonja gesteld, zij is verliefd op hem. En ik kan

dat best begrijpen. Sinds ik er ben, is hij al driemaal hier geweest, maar ik ben verlegen, ik heb nog geen één keer behoorlijk met hem gepraat, ik was niet aardig tegen hem.

Hij zal wel niet veel goeds van me denken. Misschien, Ivan Petrovitsj, zijn wij daarom zulke goeie vrienden, omdat wij alletwee van die saaie, stompzinnige mensen zijn.

Ja, stompzinnig! Kijk niet zo naar me, daar hou ik niet van.

woinitski Hoe zou ik anders naar je kunnen kijken, ik hou van je. Je bent mijn geluk, mijn leven, mijn jeugd. Ik weet dat de kansen dat je mijn liefde beantwoordt te verwaarlozen zijn precies nul, en meer niet, maar ik heb niets nodig, als ik alleen maar naar je mag kijken, naar je stem mag luisteren...

jelena andrejevna Zachtjes, ze kunnen je horen!

Ze gaan naar het huis.

woinitski *achter haar aan* Laat me praten over mijn liefde, jaag me niet weg, dat alleen al zal het grootste geluk voor me zijn...

jelena andrejevna Dit is te pijnlijk...

Ze gaan het huis in. Telegin tokkelt op de snaren, hij speelt een polka. Marija Vasiljevna maakt een notitie bij het artikel dat ze zit te lezen.

tweede bedrijf

Eetkamer in het huis van Serebrjakov. Nacht.

In de tuin hoort men de nachtwaker kleppen. Serebrjakov zit te dutten in een fauteuil voor het open raam en Jelena Andrejevna zit naast hem en is ook ingedut

serebrjakov *doet zijn ogen open* Wie is daar? Ben jij het, Sonja?

jelena andrejevna Ik ben het.

serebrjakov Jij, Lenotsjka... Het is onverdraaglijk, die pijn.

jelena andrejevna Je plaid is op de grond gevallen. *doet hem om zijn benen* Ik doe het raam dicht, Alexander.

serebrjakov Nee, ik heb het benauwd...

Ik ben daarnet even weggezakt en droomde dat mijn linkerbeen niet van mij was.

Ik ben wakker geworden door de knagende pijn. Nee, da's geen jicht, eerder reumatiek.

Hoe laat is het nu?

jelena andrejevna Tien voor half een.

stilte

serebrjakov Zoek morgen Batjoeskov voor me op in de bibliotheek. We hebben hem geloof ik.

jelena andrejevna Wat?

serebrjakov Zoek morgen Batjoeskov op.

Ik herinner me dat we hem hadden.

En waarom kan ik zo moeilijk ademen?

jelena andrejevna Je bent moe.

Dit is al de tweede nacht dat je niet slaapt.

serebrjakov Ze zeggen dat Toergenjev door de jicht angina pectoris heeft gekregen.

Ik ben bang dat ik het ook krijg.

Die vervloekte afschuwelijke ouderdom!

Naar de duivel ermee. Nu ik oud geworden ben, sta ik mezelf tegen. En het staat jullie natuurlijk tegen om naar me te kijken.

jelena andrejevna De toon waarop jij over je ouderdom praat! Alsof het onze schuld is dat jij oud bent.

serebrjakov Jou vooral sta ik tegen.

Jelena Andrejevna staat op en gaat verder bij hem vandaan zitten.

serebrjakov Natuurlijk, je hebt gelijk.

Ik ben niet dom, ik begrijp het wel. Je bent jong, gezond, mooi, jij wilt leven, ik ben een grijsaard, nog even en dan ben ik een lijk! Wat? Hm? Ik zou het niet begrijpen? En het is natuurlijk bespottelijk, dat ik nog steeds in leven ben. Maar wacht maar, ik zal jullie gauw bevrijden. Ik maak het niet lang meer.

jelena andrejevna Ik ben doodop...

In godsnaam, zwijg!

serebrjakov Het komt er dus op neer,
dat iedereen door mijn toedoen doodop is,
zich verveelt, dat ze hun jeugd verknoeien allemaal, en de enige die van het leven
geniet en tevreden is, dat ben ik. Ja, natuurlijk!

jelena andrejevna Hou op! Ik word doodmoe van je.

serebrjakov Iedereen wordt doodmoe van me natuurlijk.

jelena andrejevna *in tranen* Dit is onverdraaglijk! Zeg op. Wat wil je dan van me?

serebrjakov Niets.

jelena andrejevna Nou, hou dan je mond. Alsjeblieft.

serebrjakov Eigenaardig, als Ivan Petrovitsj begint te praten of die oude idiote
Marija Vasiljevna is er niets aan de hand, dan luistert iedereen, maar als ik ook
maar één woord laat vallen, begint de een na de ander zich ongelukkig te voelen.
Zelfs mijn stem staat iedereen tegen. Nou, laten we zeggen dat ik weerzinwekkend
ben, dat ik een egoïst ben, een despoot – maar heb ik op mijn leeftijd niet een
beetje recht op egoïsme? Heb ik dat niet verdiend? Heb ik, vraag ik je, heb ik dan
niet eens recht op een rustige oude dag, op een beetje aandacht van de mensen?

jelena andrejevna Niemand betwist je
je rechten.

Het raam klapt door de wind.

De wind steekt op, ik doe het raam dicht.

sluit het raam Zo meteen gaat het regenen. Niemand die jou je rechten betwist.

stilte

In de tuin loopt de nachtwaker te klepperen en te zingen.

serebrjakov Je hele leven heb je gewerkt voor de wetenschap, je bent gewend geraakt aan je studeerkamer, je auditorium, je geachte collegae – en dan ineens, zomaar bevind je je in deze grafkelder, moet je iedere dag met domme mensen omgaan en luisteren naar hun onnozel gepraat... Ik wil leven, ik hou van succes, ik vind het heerlijk om beroemd te zijn, ik hou van drukte, van beweging, maar hier lijkt het wel of ik verbannen ben.

Iedere minuut spijt hebben dat het voorbij is. Het succes van anderen moeten aanzien,

angst hebben voor de dood... Ik kan het niet, het gaat mijn krachten te boven! Ze vergeven je hier notabene niet eens dat je oud wordt.

jelena andrejevna Wacht maar, geduld,
over vijf, zes jaar ben ik ook oud.

Sonja komt binnen.

sonja Papa, je hebt zelf gezegd dat we dokter Astrov moesten roepen en nu, nu hij er is, weiger je hem te ontvangen. Dat is niet netjes. Nou hebben we de man voor niets lastig gevallen...

serebrjakov Wat moet ik met die Astrov van jou? Die weet net zoveel van medicijnen als ik van astronomie.

sonja Maar we kunnen voor jouw jicht niet de hele medische faculteit laten opdraven.

serebrjakov Met die kwakzalver wil ik geen woord wisselen.

sonja Zoals je wilt. *gaat zitten* Mij kan het niets schelen.

serebrjakov Hoe laat is het nu?

jelena andrejevna Bij enen.

serebrjakov Ik heb het benauwd...

Sonja, geef me mijn druppels aan van de tafel.

sonja Goed. *geeft hem de druppels*

serebrjakov *geïrriteerd* Ach, niet die!

Niets kan je hier meer vragen!

sonja Alsjeblieft, schei uit met die nukken. Misschien houden sommige mensen daarvan, maar wees zo goed ze mij te besparen! Ik hou er niet van. En ik heb ook geen tijd, ik moet morgen vroeg op, ik moet hooien.

Woinitski komt binnen in kamerjas, en met een kaars.

woinitski Het gaat onweten buiten. *een bliksemflits* Alsjeblieft! Hélène en Sonja, ga slapen, ik kom jullie aflossen.

serebrjakov *geschrokken* Nee, nee! Laat me niet met hem alleen! Nee! Hij maakt me gek met zijn gepraat.

woinitski Maar ze hebben toch rust nodig allebei! Ze hebben al twee nachten niet geslapen.

serebrjakov Dan gaan ze maar naar bed,

maar jij gaat ook weg. Dank je wel. Ik smeed je. In naam van onze vroegere vriendschap, sputter niet tegen. Praten doen we later wel.

woinitski *met een spottend lachje*

Onze vroegere vriendschap... vroegere...

sonja Hou je mond, oom Wanja.

serebrjakov *tot zijn vrouw* M'n lieve, laat me niet met hem alleen. Hij maakt me krankzinnig met zijn gepraat.

woinitski Dit wordt toch zo zoetjes aan belachelijk.

Marina komt binnen met een kaars.

sonja Je moet gaan slapen, njanjetsjka.

Het is al laat.

marina De samovar is nog niet eens weggezet. Dan moet ik zeker gaan slapen.

serebrjakov Niemand kan slapen, ze zijn allemaal doodmoe, alleen ik ben de gelukzaligheid zelf.

marina *gaat naar Serebrjakov toe, teder* Meneertje, wat heb je dan? Pijn? Ik heb ook zo'n kriebel in mijn benen, het kriebelt als ik weet niet wat. *trekt de plaid recht* Een ouwe kwaal van u. Vera Petrovna zaliger, Sonjetsjka's moeder, heeft vaak nachten lang niet geslapen, zo bezorgd was ze om u...

Zoveel als die van u hield...

stilte

Oude mensen willen dat je meelij met ze hebt, het zijn net kleine kinderen, maar niemand bekommert zich om oude mensen. *kust Serebrjakov op de schouder* Kom, naar bed, meneertje... Vooruit ga mee, kereltje...

Geef ik je lindebloesemthee, wrijf ik je benen warm... en zal ik voor je bidden...

serebrjakov *ontroerd* Laten we gaan, Marina.

marina Ik heb ook zo'n gekriebel in mijn benen. Het kriebelt als ik weet niet wat!

Ze leidt hem de kamer uit, samen met Sonja.

Vera Petrovna heeft zich zoveel zorgen gemaakt, altijd huilde ze... Jij, Sonjetsjka, was toen nog klein en onnozel...

Kom, kom, meneertje...

Serebrjakov, Sonja en Marina gaan af.

jelena andrejevna Hij maakt me stapelgek. Ik kan bijna niet meer op mijn benen staan.

woinitski Hij jou, en ik mezelf. Het is al de derde nacht dat ik niet slaap.

jelena andrejevna Er rust geen zegen op dit huis. Je moeder haat alles en iedereen,

behalve haar manuscripten en de professor;

de professor is geïrriteerd, mij vertrouwt hij niet, voor jou is hij bang; Sonja is

boos op haar vader, en boos op mij en al twee weken praat ze niet meer tegen me;

jij haat mijn man en geneert je niet voor je minachting tegenover je moeder; ik ben over mijn toeren en heb vandaag al wel twintig keer bijna gehuild...

Er rust geen zegen op dit huis.

woinitski Laten we nou niet gaan filosoferen!

jelena andrejevna Jij bent ontwikkeld, Ivan Petrovitsj, en verstandig, jij zou toch moeten begrijpen dat de wereld niet te gronde gaat aan rovers, niet aan vuur, maar aan haat, aan vijandschap, aan al dit kleine geruzie... Je zou alles moeten doen om niet zo te mopperen en de mensen allemaal tot elkaar te brengen.

woinitski Breng mij dan eerst maar eens tot mezelf! Mijn liefste... *buigt zich om haar hand te kussen*

jelena andrejevna Laat dat! *trekt haar hand weg* Ga weg!

woinitski Straks is de bui over en de hele natuur zal weer fris zijn en opgelucht.

Alleen ik zal door het onweer niet opgefrist zijn.

Dag en nacht vervolgt mij, als een boze droom, de gedachte dat mijn leven onherroepelijk verloren is. Een verleden heb ik niet, dat heb ik verprutst met allerlei flauwekul, en het heden is zinloos en dus afschuwelijk. Als je blijft, hier zijn mijn leven en mijn liefde: waar moet ik ze laten, wat moet ik ermee doen?

Nutteloos gaat mijn gevoel verloren, als een zonnestraal in een put, en zelf ga ik ook verloren.

jelena andrejevna Als je tegen me gaat praten over je liefde voor mij, voel ik me op een of andere manier heel dom, dan weet ik niet wat ik tegen je zeggen moet.

Neem me niet kwalijk, ik kan je niets zeggen.

wil weggaan Goeienacht.

woinitski *verspert haar de weg* En als jij wist, hoe ik lijd onder de gedachte dat er naast mij in dit huis nog een leven verloren gaat – het jouwe! Waar wacht je op?

Welke vervloekte filosofie houdt je tegen? Begrijp het toch... begrijp het...

jelena andrejevna *kijkt hem doordringend aan* Ivan Petrovitsj, je bent dronken!

woinitski Mogelijk, mogelijk...

jelena andrejevna Waar is de dokter?

woinitski Daar... hij logeert bij me vannacht. 't Is mogelijk, best mogelijk...

Alles is mogelijk!

jelena andrejevna Je hebt vandaag ook weer gedronken. Waarom nou?

woinitski Dan lijkt het leven tenminste nog wàt... Ontzeg het me niet, Hélène!
jelena andrejevna Vroeger dronk je nooit, en praatte je ook niet zoveel... Ga slapen!

Je verveelt me!

woinitski *buigt zich om haar hand te kussen* Mijn liefste... allermooiste!

jelena andrejevna *geërgerd* Laat me toch! Dit is werkelijk weerzinwekkend!

Ze gaat af.

woinitski *alleen* Ze is weg...

stilte

Tien jaar geleden kwam ik haar voortdurend tegen, bij mijn zuster zaliger. Zij was toen zeventien, ik zevenendertig. Waarom ben ik toen niet verliefd op haar geworden, heb ik haar toen niet gevraagd om met me te trouwen? Dat was heel goed mogelijk geweest! En dan zou ze nu mijn vrouw zijn... Ja...

Dan waren we nu allebei wakker geworden van het onweer; en dan was zij geschrokken van de donder en dan had ik haar in mijn armen genomen en ik had gefluisterd:

‘Niet bang zijn, hoor, ik ben bij je.’

Oh, wat een heerlijke gedachte, wat mooi, ik lach, ik lach zelfs maar, lieve God, mijn hoofd is een warwinkel van gedachten. Waarom ben ik oud? Waarom begrijpt ze me niet? Dat pathetisch gepraat van haar, die simpele moraal en die onzinnige simpele ideeën over de ondergang van de wereld – wat haat ik het allemaal uit de grond van m’n hart.

stilte

Oh, wat ben ik bedrogen! Ik heb hem aanbeden, die professor, die armzalige jichtlijder,
ik heb voor hem gewerkt als een paard! Ik en Sonja, we hebben dit landgoed tot de laatste druppel uitgeperst; als gierige koelakken handelden we in lijnzaadolie, erwten, kwark, geen hap hebben we meer gegeten dan nodig was, met grosjen en kopeken hebben we duizenden bij elkaar gespaard en die hebben we hem gestuurd! Ik was trots op hem en zijn wetenschap, ik leefde door hem, ik ademde door hem! Alles wat hij schreef en verkondigde, vond ik geniaal... Lieve God, en nu?

Hij is gepensioneerd nu, en wat zien we als we de balans van zijn leven opmaken: geen bladzij van zijn werk zal hem overleven, hij is totaal onbekend, hij is een nul! Een zeepbel!

En ik ben bedrogen... ik zie het nu... domweg bedrogen...

Astrov komt op, zonder vest, zonder das maar met zijn jas aan; hij is aangeschoten.

Telegin komt achter hem aan met zijn gitaar.

astrov Speel!

telegin Iedereen slaapt toch!

astrov Speel!

Telegin begint zachtjes te spelen.

astrov *tot Woinitski* Ben je hier alleen?

Geen dames? *met zijn handen in zijn zij zingt hij zachtjes*

Kom mijn hutje, dans mijn vuur

Je arme baas kent rust noch duur...

Ik ben wakker geworden van het onweer.

Een lekker buitje. Hoe laat is het nu?

woinitski Mag de duivel weten.

astrov Ik dacht dat ik de stem van Jelena Andrejevna hoorde.

woinitski Ze was hier zoëven.

astrov Een verrukkelijke vrouw. *bekijkt de medicijnflesjes op tafel* Medicijnen. Wat hier niet allemaal aan recepten staat! Uit Charkov, uit Moskou, uit Tula... In elke stad strijkt hij neer als een plaag met die jicht van hem.

Is hij nou ziek of doet hij maar alsof?

woinitski Hij is ziek.

stilte

astrov Wat ben jij in de put vandaag?

Je hebt zeker meelij met de professor, hè?

woinitski Laat me met rust.

astrov Of ben je misschien verliefd op de professor z'n vrouw?

woinitski Ze is mijn vriendin.

astrov Nu al?

woinitski Wat bedoel je met 'nu al'?

astrov Een vrouw kan alleen maar in deze volgorde een man z'n vriendin worden: eerst een goeie bekende, dan minnares en dan pas vriendin.

woinitski Banale gedachtengang.

astrov Ja? Ja... Ik moet toegeven – ik begin banaal te worden. Kijk maar, ik ben bezopen ook. In de regel bezat ik me zo eens in de maand. Als ik mij in kennelijke staat bevind, word ik brutaal en schaamteloos tot op het bot. Dan ga ik dwars door alles heen!

Dan waag ik me aan de moeilijkste operaties en ik doe ze perfect ook; ik ontwerp de stoutste toekomstplannen; ik vind mezelf dan geen zonderlinge kwast meer en geloof dat ik reusachtig nuttig ben voor de mensheid... reusachtig nuttig! En dan heb ik een eigen filosofisch systeem, en dan, broer, zijn jullie allemaal zulke nietige torretjes voor mij, microben.

tot Telegin Kom op, Wafelijzer, spelen!

telegin Lieve vriend, ik zou het van ganser harte willen doen, voor jou, maar begrijp toch... het hele huis slaapt!

astrov Speel!

Telegin begint zachtjes te spelen.

astrov Een glaasje zou geen kwaad kunnen. Kom, er staat daar geloof ik nog een beetje cognac. En als het licht wordt, gaan we naar zijn huis. Dat doen we, ja? Ik heb een soort assistent-pillendraaier, die zegt nooit ‘dat doen wè’ maar ‘dat doene me’. Een vuile oplichter is het ook. Dus ‘dat doene me’?

ziet Sonja binnen komen Neem me niet kwalijk, ik heb geen das om. *gaat snel af;*

Telegin volgt hem

sonja Maar oom Wanja, je hebt je alweer zitten bedrinken, samen met de dokter.

Fraai stel zijn jullie! Nou ja, hij is altijd zo geweest, maar jij, hoe kom jij zo... Dat komt niet te pas op jouw leeftijd.

woinitski Leeftijd heeft hier niets mee te maken. Wie niet ècht leeft, moet met illusies leven. Dat is altijd nog beter dan niets.

sonja Al het hooi ligt nog buiten op het land. Iedere dag regent het, alles verrot en jij geeft je over aan illusies. Je hebt het hele bedrijf gewoon laten stikken... Ik sta overal alleen voor, ik kan niet meer...

geschrokken Oom, je hebt tranen in je ogen!

woinitski Wat nou tranen? Niks aan de hand... Onzin... Je keek me aan daarnet, precies je moeder zaliger. Lieve schat.

kust haar onstuimig op haar handen en gezicht

Mijn zuster, mijn lieve zuster...

Waar is ze nu?... Als ze eens wist! Ach, als zij eens wist!

sonja Wat oom? Wat wist?

woinitski Het is zo moeilijk, het is niet goed... Niets... Later... Het is niets... Ik ga...

gaat af

sonja *klopt aan een deur* Michail Lwovitsj! Slaapt u nog niet? Een minuutje...

astrov *achter de deur* Direct!

Even later komt hij in zijn vest en met een das.

Wat kan ik voor je doen?

sonja Dat u drinkt moet u zèlf weten, als u het niet tegenstaat, maar geeft u geen sterke drank aan mijn oom, alstublieft. Het is niet goed voor hem.

astrov Goed. We zullen niet meer drinken.

stilte

Ik ga zo meteen naar huis. Besloten en beklonken. Tegen de tijd dat de paarden zijn ingespannen, wordt het al licht.

sonja Het regent. Wacht toch tot morgen.

astrov Het onweer gaat voorbij, we krijgen hooguit nog een paar druppeltjes. Ik ga.

En roep me niet meer voor uw vader, alstublieft. Ik zeg dat hij jicht heeft hij zegt: reuma; ik vraag hem te gaan liggen – hij gaat zitten.

En vandaag wou hij niet eens met me praten.

sonja Hij is verwend. *zoekt in het buffet*

Wilt u iets eten?

astrov Graag, ja, geef maar.

sonja Ik eet graag 's nachts. Er is nog wel iets in het buffet, geloof ik. Ze zeggen dat hij in zijn leven veel succes heeft gehad bij de vrouwen, en die dames hebben hem verwend.

Hier is wat kaas, ga uw gang.

Ze staan alletwee bij het buffet te eten.

astrov Ik heb vandaag niets gegeten, alleen maar gedronken. Uw vader heeft een moeilijk karakter. *pakt een fles uit het buffet* Mag ik?

Hij drinkt een glas.

Er is niemand hier, we kunnen vrij-uit spreken. Weet u, ik geloof dat ik het in jullie huis nog geen maand zou uithouden, ik zou stikken in deze atmosfeer... Uw vader die helemaal opgaat in zijn jicht en zijn boeken, oom Wanja met zijn depressies, uw grootmoeder, en dan ook nog uw stiefmoeder...

sonja Wat is er met mijn stiefmoeder?

astrov Alles aan een mens moet mooi zijn: gezicht, kleren, ziel en gedachten. Ze is mooi, daar is niets tegen in te brengen, maar... het enige wat ze doèt is eten, slapen, wandelen en ons allemaal betoveren met haar schoonheid – meer niet. Ze heeft geen enkele verplichting, anderen moeten voor haar werken... 't Is toch zo? En een leeg leven kan niet zuiver zijn.

stilte

Hoewel, misschien ben ik ook wel een beetje streng. Ik heb in het leven geen bevrediging gevonden, evenmin als jouw oom Wanja, en daardoor worden wij een paar arme knorrepotten.

sonja Bent u dan niet tevreden met het leven?

astrov Van het leven op zich hou ik wel, maar ons leven, ons bekrompen Russische leven in de provincie kan ik niet uitstaan, ik veracht het uit de grond van mijn hart. Wat mijn eigen persoonlijk leven betreft, God weet dat daar echt niets moois in is. Weet je, als je in een donkere nacht door een bos loopt en je ziet dan in de verte een beetje licht schijnen, dan let je niet op vermoeidheid, niet op duisternis, niet op scherpe takken, die je in je gezicht slaan... Ik werk – dat weet je – harder dan wie ook in onze hele omgeving, het noodlot bezorgt me de ene klap na de andere, soms

kan ik de ellende niet aan, maar dat lichtje in de verte is er voor mij niet bij. Ik verwacht voor mezelf niets meer, ik hou niet van mensen... ik hou al lang van niemand meer.

sonja Van niemand?

astrov Niemand. Ik heb alleen nog een soort van teder gevoel voor jullie, njanja – vanwege de goeie ouwe tijd. De boeren zijn allemaal precies hetzelfde, onontwikkeld, ze leven in de modder, vervuild en met onze beschaafde, intelligente medemens kom je ook niet ver. Dáár word ik zo moe van. Allemaal, al onze goeie bekenden denken kleinzielig, voelen kleinzielig en kunnen niet verder kijken dan hun neus lang is. Ze zijn doodgewoon dom. – En als ze iets meer verstand en iets meer persoonlijkheid hebben, dan zijn het hysterici, aangevreten door de behoefte om zichzelf te analyseren... Ze klagen, haten en lasteren tot ziekwordens toe, ze sluipen op je af, bekijken je vanuit één ooghoek en concluderen dan:

‘O, dat is een psychopaat’ of ‘Dat is een friseur’! En als ze niet weten wat voor etiket ze op iemands voorhoofd moeten plakken, zeggen ze: ‘Dat is een raar iemand, heel raar’. Ik hou van de bossen, dat is raar; ik eet geen vlees, dat is ook raar. Er bestaat geen spontane, zuivere, vrije relatie meer met de natuur en met de mensen... Nee, nee en nog eens nee.

wil drinken

sonja *houdt hem tegen* Nee, alstublieft, ik smeed u, niet meer drinken.

astrov Waarom niet?

sonja Het hoort gewoon niet bij u. U bent zo fijn besnaard, u hebt zo'n gevoelige stem... Meer nog, van alle mensen die ik ken is er niemand zoals u – alles is goed aan u.

Waarom wilt u dan net eender zijn als gewone mensen, die drinken en kaarten? Oh, doet u dat toch niet, ik smeeik het u! U zegt altijd dat de mensen niets scheppen, en alleen maar vernietigen wat hen door de hemel is gegeven. Waarom, waarom vernietigt u dan uzelf?

Doe dat niet, niet doen, ik smeeik u, ik bezweer u.

astrov *steekt haar de hand toe* Ik zal niet meer drinken.

sonja Geef me uw woord.

astrov Mijn erewoord.

sonja *drukt hem stevig de hand* Dank u.

astrov Basta! Ik ben weer nuchter. Ziet u, ik ben weer helemaal nuchter en dat blijf ik tot het eind van mijn dagen. *kijkt op zijn horloge* Goed, we gaan verder. Ik zeg dus, mijn tijd is voorbij, voor mij is het te laat... Ik ben oud, afgesloofd, banaal, mijn gevoel is afgestompt, en ik geloof niet dat ik me echt nog aan een mens zou kunnen binden. Ik hou van niemand en ik zal nóóit meer van iemand kunnen houden. Wat me nog wel iets doet is schoonheid. Dat is iets wat me niet onverschillig laat. Ik denk, dat wanneer bijvoorbeeld Jelena Andrejevna zou willen, ze mij in één dag het hoofd op hol zou kunnen brengen... Maar dat zou dan geen liefde zijn. Geen echte band... *houdt een hand voor zijn ogen en huivert*

sonja Wat hebt u?

astrov Ach... In de vasten is er een patiënt van mij tijdens de narcose gestorven.

sonja Het wordt tijd dat u dat eens vergeet.

stilte

Zeg 's, Michail Lwovitsj... als ik een vriendin had of een jongere zuster, en als u zou merken dat ze... Nou ja... veronderstel... dat ze van u zou houden, wat zou u dan doen?

astrov *haalt zijn schouders op* Weet ik niet. Waarschijnlijk niets. Ik zou haar aan haar verstand brengen, dat ik niet van haar kon houden... en dat ik andere dingen aan mijn hoofd heb. Nou ja, als ik wèg wil, dan moet ik nu gaan! Het ga je goed, lieve kind, anders zitten we hier morgen vroeg nog. *geeft haar een hand* Ik ga, met je welnemen, door de salon, anders ben ik bang dat je oom me vasthoudt. *gaat weg*

sonja *alleen* Hij heeft niets tegen me gezegd... Zijn ziel en zijn hart zijn nog steeds voor me gesloten en waarom voel ik me dan zo gelukkig? *lacht van geluk* Ik heb 'm gezegd,

u bent goed en fijn besnaard en u hebt zo'n gevoelige stem... Ben ik misschien te ver gegaan? Zijn stem trilt en streelt... ik hoor 'm nog in de lucht. Maar toen ik dat zei van m'n jongere zusje, begreep hij het niet... *handenwringend* Oh, wat vreselijk, dat ik lelijk ben! Wat vreselijk. En ik weet dat ik lelijk ben,

ik weet het, ik weet het... Vorige zondag,

toen we uit de kerk kwamen, heb ik wel gehoord, hoe ze over me spraken, en één vrouw zei: 'Ze is goed, ze is goedhartig, maar het is jammer dat ze zo lelijk is...'

Lelijk...

Jelena Andrejevna komt op.

jelena andrejevna *doet het raam open*

Het onweer is over. Die frisse lucht, heerlijk!

stilte

Waar is de dokter?

sonja Weg.

stilte

jelena andrejevna Sofie!

sonja Wat?

jelena andrejevna Hoe lang blijf jij nog boos op me? We hebben elkaar toch niets gedaan? Waarom moeten we vijanden zijn? Laten we daarmee ophouden...

sonja Ik wou zelf ook al... *omarmt haar* Afgelopen, we zijn niet meer boos...

jelena andrejevna Zo is het goed.

Ze zijn allebei ontroerd.

sonja Ligt papa in bed?

jelena andrejevna Nee, hij zit in de salon... Wekenlang hebben we niet met elkaar gepraat en God mag weten waarom niet.

heeft gezien dat het buffet openstaat Wat is dat?

sonja Michail Lwovitsj heeft nog iets gegeten.

jelena andrejevna En er is wijn?... Laten we Bruderschaft drinken.

sonja Laten we dat doen.

jelena andrejevna Uit hetzelfde glas. *schent in* Dat is beter. Dus... dit betekent – jij?

sonja Jij!

Ze drinken en kussen elkaar.

Ik had het al zo lang goed met je willen maken, maar ik schaamde me steeds op de een of andere manier...

Ze huilt.

jelena andrejevna Waarom huil je nou?

sonja Niets... Zomaar.

jelena andrejevna Nou... Kom nou...

Kom nou... Gek kind... nou begin ik ook nog te huilen...

stilte

Jij was kwaad op mij, omdat ik je vader uit berekening zou hebben getrouwd...

Als je in een eed gelooft, dan zweer ik je – ik ben uit liefde met hem getrouwd. Ik was ondersteboven van hem, een geleerde, een beroemdheid. Het was geen echte liefde, het was namaak, maar toen dacht ik dat het echt was. Er valt mij niets te verwijten. Maar vanaf de dag van ons huwelijk hield jij niet op mij te bestraffen met die slimme wantrouwige ogen van je.

sonja Vrede, vrede! Laten we het vergeten.

jelena andrejevna Je moet niet zo kijken, dat past niet bij jou. Je moet de mensen vertrouwen, anders kan je niet leven.

stilte

sonja Zeg mij eens eerlijk, als vriendin...

Ben jij gelukkig?

jelena andrejevna Nee.

sonja Ik wist het. Nog een vraag. Eerlijk zeggen – had je liever een jongere man gehad?

jelena andrejevna Wat ben je toch nog een kind. Natuurlijk had ik dat liever gehad. *lacht* Nou, vraag nog eens iets, vraag maar op...

sonja Vind jij de dokter aardig?

jelena andrejevna Ja, erg aardig.

sonja *lacht* Kijk ik dom nu... ja? Hij is daarnet weggegaan, maar ik hoor zijn stem nog en zijn voetstappen, en als ik naar dat donkere raam kijk – dan zie ik zijn gezicht. Laat me alles vertellen... Maar ik kan niet zo hard praten, ik geneer me. Ga mee naar mijn kamer, dan praten we daar. Ik doe dom hè... geef maar toe... Zèg eens iets over hem.

jelena andrejevna Wat dan?

sonja Hij is heel knap... Hij weet vanalles, kan alles... hij geneest zieken en hij plant bossen...

jelena andrejevna Het zit 'm niet in de bossen of in de geneeskunde... Lieve schat, het is een kwestie van talent, begrijp je? En weet je wat dat zeggen wil: talent? Durf, 'n vrije geest, 'n ruime visie... Hij plant een boompje en dan al ziet hij wat er over duizend jaar van zal worden en dan staat hem het toekomstige geluk van de mensheid voor ogen. Zulke mensen zijn zeldzaam, die moet je vertroetelen... Hij drinkt, soms doet hij een beetje grof – maar wat geeft dat? In Rusland kan iemand met talent geen fatsoenlijk burgermannetje zijn. Denk je eens

in, wat een leven die dokter heeft! Wegen als modderpoelen, totaal onbegaanbaar, vorst, sneeuwstormen, de onmetelijke afstanden, het ruwe onbeschaafde volk, alleen maar ellende om hem heen en ziekte, in zo'n situatie is het voor een man die dag in, dag uit werkt en vecht, moeilijk om tot z'n veertigste als 'n puritein te leven en nuchter te blijven... *kust haar* Ik hoop met heel mijn hart dat je gelukkig wordt, je verdient het... *staat op* En ik ben een saai, onbelangrijk wezentje. In mijn muziek, in het huis van mijn man, in al mijn romances – in één woord, overal alleen maar een onbelangrijk wezentje... Eigenlijk, Sonja, als je er goed over nadenkt, ben ik erg, erg ongelukkig!

loopt opgewonden heen en weer Er is geen geluk voor me weggelegd hier op aarde. Nee! Waarom lach je?

sonja *lacht met haar handen voor haar gezicht* Ik ben zo gelukkig... zo gelukkig!

jelena andrejevna Ik heb zin om te spelen... Ik zou graag iets willen spelen nu.

sonja Speel dan! *omhelst haar* Ik kan toch niet slapen... Speel!

jelena andrejevna Zo direct. Je vader slaapt niet. Als hij ziek is, wordt hij

prikkelbaar van muziek. Ga het hem vragen. Als het hem om het even is, zal ik spelen. Ga dan.

sonja Ik ga meteen.

af

In de tuin kleppert de nachtwaker.

jelena andrejevna Ik heb al zo lang niet meer gespeeld... Ik zal spelen en huilen,
gewoon dom huilen als een kind.

door het raam Ben jij dat die daar kleppert, Jefim?

stem van de nachtwaker Ja.

jelena andrejevna Hou daar mee op,

meneer voelt zich niet goed.

stem van de nachtwaker Ik ben al weg.

Hij fluit.

Hé daar! Zjoetska! Brave hond! Kom jongen! Zjoetska!

stilte

sonja *komt terug* Het mag niet.

derde bedrijf

Salon in het huis van Serebrjakov. Drie deuren, rechts, links en in het midden. Het is dag.

Woinitski en Sonja zitten, Jelena Andrejevna loopt heen en weer en denkt na.

woinitski Het heeft Herr Professor behaagd om de wens te kennen te geven, dat wij allemaal vandaag om één uur hier in de salon samen zouden komen. *kijkt op zijn horloge* Het is kwart voor. Hij heeft de wereld iets mede te delen.

jelena andrejevna Waarschijnlijk iets zakelijks.

woinitski Hij heeft geen zaken. Hij schrijft nonsens, loopt te mopperen en is jaloers,
meer niet.

sonja *verwijtend* Oom!

woinitski Nou, nou, neem me niet kwalijk. *wijst op Jelena Andrejevna* Moet je haar zien lopen, die valt straks nog om van het nietsdoen. Mooi hè! Buitengewoon mooi!

jelena andrejevna En jij bromt maar en bromt maar, de godganse dag – dat iemand daar geen genoeg van krijgt.

verdrietig Ik ga dood van verveling, ik weet niet wat ik doen moet.

sonja *haalt haar schouders op* Alsof er zo weinig te doen is. Maar je moet het wèl willen.

jelena andrejevna Bijvoorbeeld.

sonja Help mee in het bedrijf hier, ga les geven, ga zieken verzorgen. Is dat niet genoeg? Toen jullie hier nog niet waren, papa en jij, ging ik met oom Wanja zelf naar de markt om meel te verkopen.

jelena andrejevna Dat kan ik niet. En het is ook niet interessant. Boeren lesgeven en zieken verplegen doen ze alleen maar in idealistische romannetjes en waarom zou nou juist ik ineens, zonder enige reden, boeren gaan verplegen of les gaan geven?

sonja En ik begrijp niet, waarom je nièt naar ze toe gaat en ze géén les zou geven. Met een beetje geduld, wen je er best aan. *omhelst haar* Verveel je niet, m'n liefje. *lachend* Jij verveelt je, jij weet niet wat je met jezelf moet beginnen, maar verveling is besmettelijk en niets uitvoeren ook. Kijk maar; oom Wanja doet niets en loopt alleen nog maar achter jou aan, als een schaduw, ik laat mijn werk liggen en kom steeds naar je toegerend om met je te praten. Ik ben lui geworden, ik ontkom er niet aan! Dokter Michail Lwovitsj kwam vroeger heel weinig bij ons, eens in de maand, het was zelfs moeilijk hem zover te krijgen, nu komt hij iedere dag, en heeft zijn bossen en zijn medicijnen aan de kant gegooid. Jij moet een tovenaars zijn.

woinitski Waarom zou jij verpieteren? *levendig* Kom op, m'n lief, m'n heerlijkheid, wees verstandig! Door je aderen stroomt het bloed van een

waternimf, wees dan een waternimf. Laat je voor één keer in je leven eens gaan, word op slag verliefd op een of andere watergeest, duik hals over kop met een plons in het diepe – zodat Herr Professor en wij allemaal niets anders kunnen doen dan de handen in elkaar slaan van verbazing.

jelena andrejevna *boos* Laat me met rust! Dit is gemeen. *wil weggaan*

woinitski *weerhoudt haar* Nou, nou, m'n engel, vergeef me... Ik bied mijn excuus aan. *kust haar hand* Vrede.

jelena andrejevna Een engel zou dit geduld niet opbrengen, dat zal je moeten toegeven.

woinitski Als teken van vrede en eendracht ga ik meteen een bos rozen voor je halen, ik heb ze vanmorgen al voor je gesneden... Herfstrozen – tedere, treurige rozen... *gaat af*

sonja Herfstrozen – tedere, treurige rozen...

Beiden kijken uit het raam.

jelena andrejevna Het is alweer september. Hoe komen we hier de winter door! *stilte*

Waar is de dokter?

sonja In oom Wanja's kamer. Hij zit wat te schrijven. Ik ben blij dat oom Wanja weg is, ik moet met je praten.

jelena andrejevna Waarover?

sonja Waarover? *legt haar hoofd tegen Jelena Andrejevna's borst*

jelena andrejevna Kom nou, kom nou... *streelt haar over haar haar* Kom, kom...

sonja Ik ben lelijk.

jelena andrejevna Je hebt heel mooi haar.

sonja Nee. *draait zich om, om zichzelf in de spiegel te bekijken* Nee. Als een vrouw lelijk is, zeggen ze altijd tegen haar: ‘Je hebt hele mooie ogen, je hebt heel mooi haar’. Ik hou al zes jaar van ’m, ik hou meer van hem dan van mijn eigen moeder; ik hoor hem iedere minuut, ik voel zijn handdruk; ik kijk naar de deur, ik wacht en dan denk ik altijd, dat hij elk ogenblik binnen kan komen. En je ziet het toch zelf, ik kom steeds naar je toe om over hem te praten. Hij is nu iedere dag hier, maar hij kijkt helemaal niet naar me, hij ziet me niet eens... ’n Marteling is het! Ik heb geen enkele hoop, niets heb ik, niets! *vertwijfeld* O God, geef me kracht... Ik heb de hele nacht gebeden... Ik ga vaak naar hem toe, begin met hem te praten, kijk hem in zijn ogen... Ik heb geen trots meer, geen kracht om me te beheersen... Gisteren kon ik het niet meer voor me houden en heb ik aan oom Wanja bekend, dat ik van hem hou. Zelfs de knechten weten het, allemaal weten ze dat ik van hem hou. Ze weten het allemaal.

jelena andrejevna En hij?

sonja Hij niet. Hij ziet me gewoon niet.

jelena andrejevna *peinzend* Het is een vreemde man... Weet je wat? Laat mij maar eens met hem praten... heel voorzichtig, een paar toespelingen...

stilte

Werkelijk, hoe lang nog moet die onzekerheid duren... Laat mij maar!

Sonja knikt instemmend.

Goed zo. Of hij van je houdt of niet – daar ben ik zo achter, dat is niet zo moeilijk.

Word nu niet verlegen, m’n kind, maak je niet ongerust – ik zal hem heel

voorzichtig uithoren, hij zal er niets van merken. We hoeven alleen maar te weten; ja of nee.

stilte

Als het nee is, moet hij hier niet meer komen. Goed?

Sonja knikt bevestigend.

Het is makkelijker voor je, als je hem niet meer ziet.

We zullen het niet op de lange baan schuiven, ik ga meteen met hem praten. Hij heeft zoiets als landkaarten getekend, die wou hij me laten zien... Ga 'm maar zeggen, dat ik hem spreken wil.

sonja *zeer opgewonden* En zal je me de hele waarheid vertellen?

jelena andrejevna Ja, natuurlijk. Ik geloof dat de waarheid, hoe dan ook, lang niet zo erg is als die voortdurende onzekerheid. Vertrouw maar op mij, liefje.

sonja Ja, ja... Ik zal 'm zeggen dat je zijn kaarten wilt zien. *gaat weg, maar blijft bij de deur staan* Nee, onzekerheid is beter... dan is er altijd nog hoop...

jelena andrejevna Wat zeg je?

sonja Niets. *gaat af*

jelena andrejevna *alleen* Er is niets erger dan iemand's geheim te kennen en niet te kunnen helpen. *denkt na* Hij is niet verliefd op haar – dat is duidelijk, maar waarom zou hij niet met haar trouwen? Ze is lelijk, maar voor een plattelandsdokter, op zijn leeftijd, zou zij een uitstekende vrouw zijn. Intelligent, heel goedhartig, zuiver... Nee, daar gaat het toch niet om, dat is het niet...

stilte

Ik begrijp dat arme meisje best. Midden in deze wanhopige verveling, waar in plaats van mensen grauwe schimmen rondwaren, waar je alleen maar banaliteiten hoort, waar ze van niets anders weten dan eten, drinken en slapen, komt hij een enkele keer, hij onderscheidt zich van al die anderen; hij is knap, interessant, meeslepend; net of in het donker de heldere maan opkomt... Je overgeven aan de betovering van zo'n man, jezelf vergeten... Ik geloof dat ik het zelf een beetje van hem te pakken heb. Waarachtig, als hij er niet is verveel ik me en ik glimlach als ik aan hem denk... Die oom Wanja beweert dat het bloed van een waternimf door mijn aderen stroomt. Laat je voor één keer in je leven eens gaan... Wat dan? Misschien zou het wel moeten... Wegvliegen als een vrije vogel, weg van jullie allemaal, van jullie slaperige gezichten, jullie gesprekken, vergeten dat jullie er zijn op deze aarde... Maar ik ben laf, verlegen... Ik zou last krijgen van mijn geweten... Hij is hier iedere dag. Ik denk dat ik weet waarom, en ik voel me al schuldig, ben bereid om voor Sonja op mijn knieën te vallen, haar om vergeving te vragen, te huilen...

astrov komt binnen met zijn geografische kaart Goeiedag. *geeft haar een hand* U wou mijn schilderkunst bekijken?

jelena andrejevna U heeft me gisteren beloofd dat u mij uw werk zou laten zien... Heeft u nu tijd?

astrov Oh, natuurlijk. *spreidt de kaart uit op de speeltafel en prikt hem vast met punaises* Waar bent u geboren?

jelena andrejevna helpt hem In Petersburg.

astrov En u heeft gestudeerd?

jelena andrejevna Op het conservatorium.

astrov Dan vindt u dit vast niet interessant.

jelena andrejevna Waarom niet? Ik weet weliswaar niet hoe het op het platteland toegaat, maar ik heb veel gelezen.

astrov Ik heb hier in huis mijn eigen tafel...

In de kamer van Ivan Petrovitsj. Als ik totaal afgeknapt ben, helemaal afgestompt van moeheid, dan laat ik alles staan en liggen en dan kom ik hier naar toe en vermaak me een paar uurtjes met dit ding hier... Ivan Petrovitsj en Sofia Alexandrovna tikken met de kralen van hun telraam, en ik zit bij hen, aan mijn tafel wat met verf te knoeien, en ik word warm en rustig en de krekkel sjirpt. Maar dat genoeg veroorloof ik me niet vaak, één keer in de maand... *wijst op de kaart* Kijk nu eens hier. Een beeld van onze omgeving, zoals die er vijftig jaar geleden uitzag. Het donker en lichtgroen betekent bossen; van de hele oppervlakte was de helft bedekt met bossen. Waar het groen met rood gearceerd is, stikte het van de elanden en de wilde geiten... Naast de flora ziet u hier ook de fauna. Op dit meer zat het vol zwanen, ganzen, eenden en – zoals ouwe mensen vertellen – hele troepen vogels van allerlei soort; als ze opvlogen was het net een wolk. Behalve grotere en kleinere dorpen ziet u, hier en daar verspreid, verschillende gehuchten, boerderijtjes, kloosters, watermolens... Er waren massa's koeien en paarden. Dat ziet u aan dat lichte blauw. Bijvoorbeeld in dit district hier overheerste het blauw: hele kudde paarden zwierven er rond, op iedere boerenhof waren er zeker drie.

stilte

Kijken we nu een stukje lager. Zo zag het er vijftwintig jaar geleden uit. De bossen beslaan hier nog maar een derde van het totale oppervlak. Wilde geiten zijn er niet meer, maar elanden nog wel. Het groen en lichtblauw zijn al veel vager. Enzovoort, enzovoort. Gaan we nu naar het derde deel: een beeld van ons district zoals het nu is.

Er is nog steeds wat groen hier en daar, maar het loopt niet door, het zijn losse stukjes; de elanden zijn verdwenen, net als de zwanen en de wilde hoenders... Geen spoor meer van de vroegere gehuchten, kloosters en molens. Alles bij elkaar het beeld van een geleidelijk, maar onmiskenbaar verval. Tien, vijftien jaar nog, meer niet, en het is duidelijk dat het afgelopen is. Nu kunt u zeggen dat het de invloed is van de beschaving, dat het oude leven op natuurlijke wijze plaats heeft gemaakt voor het nieuwe. Ja, dat zou ik begrijpen als er in plaats van die geruïneerde bossen wegen waren aangelegd, spoorlijnen, als hier industrie, fabrieken, scholen zouden zijn – dan was het volk gezonder, rijker en intelligenter geworden, maar niets van dat alles. Je vindt bij ons nog altijd dezelfde moerassen, dezelfde muggen, hetzelfde gebrek aan behoorlijke wegen, armoe, tyfus, difterie en bosbranden... We hebben hier te maken met een verval, dat zijn oorzaak vindt in een bovenmenselijk zware strijd om het bestaan. Het is een verval, dat voortkomt uit totale versuffing, uit onwetendheid, uit een volstrekt gemis aan zelfbewustzijn, zodat de door kou en honger verziekte mens alleen al om zijn laatste restje leven te redden, om zijn kinderen te beschermen, instinctief, onbewust grijpt naar alles waarmee hij zijn

honger kan stillen en zich vormen kan; alles vernietigt, zonder aan de dag van morgen te denken... Alles is al bijna vernietigd, maar er is nog niets voor in de plaats gekomen, niets nieuws tot stand gebracht. *koud* Ik zie aan uw gezicht, dat het u niet interesseert.

jelena andrejevna Maar ik begrijp er ook zo weinig van...

astrov Er valt niets aan te begrijpen, het interesseert u gewoon niet.

jelena andrejevna Eerlijk gezegd ben ik met mijn gedachten heel ergens anders. Neemt u me niet kwalijk. Ik moet u een klein verhoor afnemen, maar ik ben zo in de war, ik weet niet hoe ik moet beginnen.

astrov Een verhoor?

jelena andrejevna Ja, een verhoor, maar... tamelijk onschuldig. Laten we gaan zitten!

Ze gaan zitten.

Het gaat om een jong iemand. We zullen als eerlijke mensen met elkaar praten, als vrienden, zonder omwegen. We praten en vergeten het dan weer. Goed?

astrov Goed.

jelena andrejevna Het gaat om mijn stiefdochter Sonja. Vindt u haar aardig?

astrov Ja, ik heb respect voor haar.

jelena andrejevna Vindt u haar aardig als vrouw?

astrov *niet direct* Nee.

jelena andrejevna Nog twee, drie woorden – en dan zijn we er doorheen. Heeft u niets gemerkt?

astrov Nee.

jelena andrejevna *neemt zijn hand* U houdt niet van haar, ik zie het aan uw ogen... Zij lijdt eronder. U moet dat begrijpen, en... Komt u niet meer hier.

astrov *staat op* Mijn tijd is om... Ja, wat vliegt de tijd... *haalt zijn schouders op*
Wanneer heb ik tijd?

Hij is verlegen.

jelena andrejevna Oef, wat een onaangenaam gesprek. Ik ben er opgewonden van,

ik heb een gevoel of ik met een gewicht van duizend kilo heb lopen zeulen.

Nou, godzijdank, we zijn klaar. Laten we het vergeten, we doen net of we nooit met elkaar gepraat hebben en... en gaat u hier weg.

U bent een intelligente man, u zult het wel begrijpen.

stilte

Ik heb er waarschijnlijk een kleur van gekregen.

astrov Als u me dit nou één, twee maanden eerder gezegd had, dan zou ik er zeker over nagedacht hebben, maar nu. *haalt zijn schouders op* En als zij eronder lijdt, natuurlijk dan... Alleen één ding begrijp ik niet: waarom moest u me dit verhoor afnemen? *kijkt haar in haar ogen en dreigt met zijn vinger* U bent uitgekookt.

jelena andrejevna Wat bedoelt u daarmee?

astrov Uitgekookt! Akkoord, Sonja heeft het moeilijk, dat wil ik graag aannemen, maar waarom komt u dan met dit verhoor? *laat haar niet aan het woord komen,*
levendig

Neem me niet kwalijk, trek nou niet zo'n verbaasd gezicht, u weet heel goed

waarom ik hier iedere dag kom... Waarom en voor wie, dat weet u heel goed. Lief klein roofdier, kijk me maar niet zo aan, mij maakt u niets wijs.

jelena andrejevna *perplex* Roofdier?

Ik begrijp er werkelijk niets van.

astrov Mooie, donzige, kleine wezel... U hebt behoefte aan een prooi! Ja, al een hele maand doe ik niets, alles heb ik laten liggen, vol begeerte zit ik u achterna – en u geniet daar erg van, heel erg... Dus? Ik ben verloren, maar dat wist u al zonder dit verhoor. *doet zijn armen over elkaar en buigt het hoofd* Ik geef me over, hier ben ik, vreet me maar op!

jelena andrejevna U bent gek geworden!

astrov *met een grijnslach* U durft niet...

jelena andrejevna O, ik ben niet zo slecht, niet zo laag als u denkt! Dat zweer ik u. *wil gaan*

astrov *verspert haar de weg* Ik ga vandaag weg, ik kom hier niet meer, maar... *pakt haar hand en kijkt om zich heen* Waar zien we elkaar? Zeg het vlug: waar? Er kan zo iemand binnenkomen, zegt u het, vlug! *gepassioneerd* Verrukkelijke, heerlijke... een kus... Ik zou uw geurende haar willen kussen...

jelena andrejevna Ik zweer u...

astrov *belet haar te spreken* Waarom zweren? Er valt niets te zweren, geen overbodige woorden nu... oh, wat ben je mooi! Uw handen! *kust haar handen*

jelena andrejevna Genoeg nu... ga weg... *trekt haar handen terug* U vergeet uzelf.

astrov Zeg het dan, zeg op, waar zien wij elkaar morgen? *slaat zijn arm om haar middel* Zie je wel, er is geen ontkomen aan, wij moeten elkaar zien.

Hij kust haar; op dit ogenblik komt Woinitski binnen met een bos rozen en blijft in de deuropening staan.

jelena andrejevna *ziet Woinitski niet* Spaar me toch... laat mij... *legt haar hoofd tegen Astrovs borst* Nee! *wil weggaan*

astrov *houdt haar vast om haar middel* Kom morgen naar het bos, naar de jonge aanplant, om een uur of twee... Ja? Ja? Kom je?

jelena andrejevna *heeft Woinitski gezien* Laat mij met rust! *loopt in hevige opwinding naar het raam* Dit is verschrikkelijk.

woinitski *legt de bos op een stoel, veegt zenuwachtig zijn gezicht en zijn hals af met een zakdoek* Het geeft niets... Ja... Het geeft niets...

astrov *laat z'n ongenoegen duidelijk merken* Lang geen slecht weer vandaag, waarde Ivan Petrovitsj! Vanmorgen was het somber, alsof het wou gaan regenen, en nu schijnt de zon. Eerlijk gezegd, een heel mooi najaar... en het winterkoren staat er niet slecht bij... *rolt de kaart op* Alleen de dagen worden korter... *gaat af*

jelena andrejevna *gaat snel naar Woinitski* Je moet ervoor zorgen, al je invloed gebruiken dat mijn man en ik hier vandaag nog weg komen! Hoor je? Vandaag nog!

woinitski *droogt zijn gezicht af* Hè? Ah, ja... goed... Hélène, ik heb alles gezien, alles...

jelena andrejevna *nerveus* Hoor je? Ik moet vandaag nog hier weg.

Serebrjakov, Sonja, Telegin en Marina komen op.

telegin Ik ben zelf ook niet helemaal in orde, uwe Excellentie. Al twee dagen ben ik aan het kwakkelen. Er is iets aan de hand met m'n hoofd.

serebrjakov Waar zijn de anderen nou? Ik heb een hekel aan dit huis. Een doolhof is het. Zesentwintig enorme kamers, iedereen zwerft maar overal rond, en nooit kan je iemand vinden. *belt* Vraag of Marija Vasiljevna en Jelena Andrejevna hier willen komen!

jelena andrejevna Ik ben hier.

serebrjakov Alstublieft, dames en heren, gaat u zitten.

sonja *gaat naar Jelena Andrejevna, ongeduldig* Wat heeft ie gezegd?

jelena andrejevna Later.

sonja Je beeft? Je bent opgewonden? *kijkt haar onderzoekend aan* Ik begrijp het...

Hij heeft

gezegd dat hij hier niet meer wil komen... Ja?

stilte

Zeg op: ja?

Jelena Andrejevna knikt bevestigend.

serebrjakov *tot Telegin* Met een zwakke gezondheid kun je nog vrede hebben, dat is tenslotte reëel, maar wat ik niet verdragen kan, is dit leven hier op het platteland.

Ik voel me, alsof ik van de aarde of de een of andere vreemde planeet ben

gevallen. Ga toch zitten, mensen, mag ik u verzoeken? Sonja?

Sonja hoort hem niet, ze blijft staan, het hoofd treurig omlaag.

Sonja?

stilte

Die luistert niet. *tegen Marina* Jij ook, njanja, ga zitten.

Njanja gaat zitten en begint aan een breikous.

Ik verzoek alle aanwezigen, mij... zoals dat heet, het oor te lenen. *lacht*

woinitski Ik ben zeker niet nodig? Kan ik gaan?

serebrjakov Nee, jij bent het hardste nodig van allemaal.

woinitski Wat wilt u dan van me?

serebrjakov U... Waarom ben je nou boos?

stilte

Als ik je op de een of andere manier gekwetst mocht hebben, wil je mij dan wel excuseren.

woinitski Hou op met die toon. Ter zake... Wat wil je?

Marija Vasiljevna komt op.

serebrjakov Daar is Maman ook. Ik begin, dames en heren.

stilte

Ik heb u, beste mensen, allemaal hier gevraagd om u het volgende mede te delen: we krijgen bezoek van een revisor. Maar alle gekheid op een stokje. Het is een serieuze zaak. Ik heb u hier bij elkaar geroepen, dames en heren, om u om hulp en om raad te vragen, en omdat ik uw niet aflatende welwillendheid goed ken, hoop ik dan ook die hulp en die raad te krijgen. Ik ben een geleerde, een boekenwurm, en stond tegenover het praktische leven altijd als een vreemde. Zonder de raad van mensen die het beter weten dan ik, kom ik er niet uit en ik vraag je dan ook, Ivan Petrovitsj, en u, Ilja Iljitsj, u, Maman... Het gaat erom, dat manet omnes una nox, hetgeen wil zeggen, wij bevinden ons allen in de handen van God; ik ben oud en

ziek, en daarom vind ik het hoog tijd regelingen te treffen omtrent mijn bezit, voorzover het mijn gezin aangaat. Mijn leven is al afgelopen, ik denk niet aan mezelf, maar ik heb een jonge vrouw en een ongetrouwde dochter.

stilte

Op het platteland blijven wonen is mij onmogelijk. Wij zijn niet geschapen voor het buitenleven. Maar in de stad wonen van de opbrengst van dit landgoed, is net zo goed onmogelijk. Veronderstel dat we het bos zouden verkopen, dat zou een ‘extra-ordinaire’ maatregel zijn, waarvan we ons niet ieder jaar opnieuw kunnen bedienen. We moeten juist die maatregel zien te vinden, die ons een min of meer vast inkomen garandeert. Ik heb zo’n soort maatregel bedacht en ik heb de eer, die ter beoordeling aan u voor te leggen. De details laat ik even buiten beschouwing, ik zal de zaak in grote lijnen uit de doeken doen. Ons landgoed levert gemiddeld niet meer op dan twee procent. Ik stel voor het te verkopen. En als we dan de opbrengst beleggen in aandelen, dan krijgen we zo’n vier tot vijf procent, en ik denk zelfs, dat er dan nog een duizend of wat overblijft, waardoor wij in staat zullen zijn om een kleine villa in Finland te kopen.

woinitski Wacht... Ik heb het, geloof ik, niet goed verstaan. Zeg dat nog eens.

serebrjakov Het geld in aandelen beleggen en van de rest een villa in Finland kopen.

woinitski Niet Finland... Je zei nog wat anders.

serebrjakov Ik stel voor om het landgoed te verkopen.

woinitski Dàt ja, precies. Jij verkoopt het landgoed, prachtig, 'n uniek idee... En waar wil je, dat ik met mijn oude moeder en met Sonja heenga?

serebrjakov Dat zullen we ter gelegener tijd wel bepraten. Niet alles tegelijk.

woinitski Wacht. Ik beschikte blijkbaar tot op de dag van vandaag over geen greintje gezond verstand. Tot nu toe was ik zo dom om te veronderstellen dat dit landgoed van Sonja was. Mijn vader zaliger heeft dit landgoed gekocht als bruidsschat voor mijn zuster. En tot op de dag van vandaag was ik zo naïef om de wet niet uit te leggen als een Turk, en te denken dat dit landgoed van mijn zuster op Sonja was overgegaan.

serebrjakov Ja, het landgoed is van Sonja. Wie bestrijdt dat? Zonder Sonja's toestemming zal ik niet besluiten om het te verkopen. Bovendien 't is voor Sonja's bestwil, dat ik dit voorstel.

woinitski Het is niet te geloven, niet te geloven! Of ik heb mijn verstand verloren, of... of...

marija vasiljevna Jean, spreek Alexander niet tegen. Geloof me, hij weet beter dan wij wat goed en kwaad is.

woinitski Nee, geef me water. *drinkt water* Zeg wat jullie willen. Wat willen jullie?

serebrjakov Ik begrijp niet waarom je je zo opwindt. Ik zeg toch niet, dat mijn plan ideaal is. Als niemand van jullie het nut ervan inziet, zal ik er heus niet op aandringen.

telegin *verlegen* Ik heb, uwe Excellentie, niet alleen eerbied voor de wetenschap, ik heb er ook een soort familieband mee. De broer van de vrouw van mijn broer Grigori Iljitsj, als u mij niet kwalijk neemt, misschien kent u hem wel, Konstantin Trofimovitsj Lakedemonov, was doctor...

woinitski Stil, Wafelijzer, we praten over zaken... Even wachten, straks mag jij...
tot Serebrjakov Hier, vraag het hem maar.

Dit landgoed is gekocht van zijn oom.

serebrjakov Ach, waarom zou ik het hem vragen? Waartoe?

woinitski Dit landgoed is destijds voor vijfennegentigduizend gekocht. Mijn vader heeft er maar zeventig betaald, dus was er een schuld van vijftwintig duizend.

Luister nu... Dit landgoed zou nooit gekocht zijn, als ik niet van mijn erfdeel had afgezien, ten gunste van mijn zuster, waar ik zielsveel van hield. Meer nog, ik heb tien jaar lang gewerkt als een paard en de hele schuld afbetaald...

serebrjakov Het spijt me, dat ik dit gesprek ben begonnen.

woinitski Het landgoed is vrij van schuld en alleen maar dank zij mijn persoonlijke inspanningen niet tot een ruïne vervallen. En nu, nu ik oud ben, willen ze mij eruit zetten.

serebrjakov Ik begrijp niet waar jij heen wilt.

woinitski Vijftwintig jaar lang heb ik dit landgoed beheerd, ik heb gewerkt, ik heb je als de meest betrouwbare rentmeester geld gestuurd en je hebt me al die tijd nog niet één keer bedankt. Al die tijd – toen ik jong was niet alleen, maar tot nu toe – kreeg ik van jou een salaris van vijfhonderd roebel per jaar – een hongerloon! –

en niet één keer ben je op de gedachte gekomen om mij ook maar één roebel opslag te geven!

serebrjakov Ivan Petrovitsj, hoe had ik dat nou moeten weten? Ik ben een onpraktische man en begrijp niets van dat soort zaken.

Je had jezelf net zoveel opslag kunnen geven als je maar wou.

woinitski Waarom heb ik niet gestolen? Waarom lachen jullie me niet allemaal uit, omdat ik niet heb gestolen? Het zou terecht geweest zijn, en dan was ik nu geen bedelaar ook.

marija vasiljevna *streng* Jean!

telegin *opgewonden* Wanja, lieve vriend, dit is nergens voor nodig, niet doen... ik sta te trillen op mijn benen... Waarom de goede verstandhouding bederven?

omhelst hem

Niet doen.

woinitski Vijfentwintig jaar lang heb ik met moeder hier tussen deze vier muren gezeten, als een mol onder de grond... Al onze gedachten en gevoelens waren voor jou, alleen voor jou. Elke dag hadden we het over jou, over je werk, we waren trots op je, je naam werd met eerbied uitgesproken: hele nachten hebben we verknoeid met het lezen van tijdschriften en boeken die ik nu uit het diepst van mijn ziel veracht.

telegin Niet doen, Wanja, niet doen... Ik kan niet meer...

serebrjakov *woedend* Ik begrijp niet wat je wilt!

woinitski Je was voor ons een soort wezen van hogere orde en alles wat je schreef kenden we van buiten. Maar nu zijn mij de ogen opengegaan! Ik zie alles! Jij schrijft over kunst, maar je hebt geen flauw benul van kunst!

Al je werken, waar ik zo van hield, zijn geen cent waard. Jij hebt ons finaal voor de gek gehouden.

serebrjakov Lieve mensen! Laat hem nou toch ophouden! Ik ga weg!

jelena andrejevna Ivan Petrovitsj, ik sta erop dat je je mond houdt! Hoor je me?

woinitski Ik hou mijn mond niet. *verspert Serebrjakov de weg* Wacht, ik ben nog niet klaar! Jij hebt mijn leven verwoest! Ik heb niet geleefd, ik heb niet geleefd!

Uwe Genade!! Dank zij jou heb ik de beste jaren van mijn leven verprutst, verknoeid! Jij bent mijn ergste vijand!

telegin Ik kan niet meer... ik kan niet meer... ik ga weg... *gaat in grote opwindung af*

serebrjakov Wat wil je van mij? Wie geeft jou het recht om zo'n toon tegen me aan te slaan? Jij, niksnut! Als het landgoed van jou is, neem het dan, ik heb het niet nodig.

jelena andrejevna Ik ga ogenblikkelijk weg uit deze hel! *schreeuwt* Ik kan het niet langer verdragen!

woinitski Mijn leven is geruïneerd! Ik heb talent, ik ben moedig, heb een heel goed verstand... Als ik een normaal leven had geleid, dan had ik misschien een Schopenhauer kunnen worden, een Dostojevski...

Wat zeg ik nu? Ik verlies mijn verstand... Matoesjka, ik ben wanhopig! Matoesjka!

marija vasiljevna *streng* Doe wat Alexander zegt.

sonja *valt op haar knieën bij Njanja en drukt zich tegen haar aan* Njanjetsjka!

Njanjetsjka!

woinitski *Matoesjka!* Wat moet ik doen? Nee, zegt u maar niets! Het hoeft niet. Ik weet wat mij te doen staat.

tot Serebrjakov Jij zult nog eens aan me denken! *gaat af door de middendeur*

Marija Vasiljevna gaat hem achterna.

serebrjakov *Mensenlief, wat heeft dit eigenlijk allemaal te betekenen? Laat me zover mogelijk bij die krankzinnige vandaan blijven. Met hem onder één dak leven is me onmogelijk! Hij woont hier wijst op de middelste deur* zowat vlak naast me... Hij gaat maar naar het dorp of neemt z'n intrek in het tuinhuis – of anders ga ik – want met hem in hetzelfde huis blijven, kan ik niet...

jelena andrejevna *tot haar man* We gaan vandaag nog hier weg! Maak alles in orde, nu meteen.

serebrjakov *Vent van niks!*

sonja *op haar knieën, wendt zich tot haar vader, nerveus, in tranen* Je moet barmhartig zijn, papa! Ik en oom Wanja zijn zo ongelukkig! *haar wanhoop onderdrukkend* Je moet barmhartig zijn. Je weet toch nog wel, toen je jonger was, dat oom Wanja en grootmoeder nachtenlang boeken voor je vertaalden en manuscripten voor je over hebben zitten schrijven... nachten en nachtenlang! Ik en oom Wanja hebben gewerkt, zonder ophouden, we waren bang ook maar één kopeke voor onszelf te houden, we stuurden het allemaal aan jou... We hebben

geen hap mèèr gegeten dan nodig was! Ik zeg het verkeerd, ik wil heel iets anders zeggen, maar je moet ons begrijpen, papa. Je moet barmhartig zijn!

jelena andrejevna *opgewonden, tegen haar man Alexander, om godswil, praat het uit met hem alsjeblijft!*

serebrjakov Goed, ik zal met hem praten Ik wil hem helemaal niet verwijten, ik ben niet boos, maar jullie zullen moeten toegeven, dat zijn gedrag op zijn zachtst gezegd merkwaardig is. Maar goed, ik ga naar hem toe. *gaat af door de deur in het midden*

jelena andrejevna Wees vriendelijk tegen hem, probeer hem op zijn gemak te stellen... *gaat hem achterna Sonja drukt zich tegen njanja aan Njanetsjka!*
Njanetsjka!

marina Het is niets, kindje. De ganzen snateren – maar ze houden weer op ook...
ze snateren en ze houden weer op...

sonja Njanetsjka!

marina *strijkt door het haar* Je beeft of je het koud hebt! Nou, nou, arm weeskindje van me, God is genadig. Thee van lindebloesem of van frambozenblaadjes hè, dan is het zo over... Wind je niet zo op, m'n vogeltje...

Ze kijkt naar de middelste deur, gekweld.

Hoor nou eens, hoe ze tegen elkaar tekeer gaan, de ganzen! Ik wou dat ze – ik weet niet wat kregen...

Achter het toneel wordt geschoten; Jelena Andrejevna gilt; Sonja vliegt overeind van de schrik.

marina Oeh, ik wou dat ze – ik weet niet wat kregen!

serebrjakov *komt geschrokken binnenvallen* Hou hem tegen! Hou hem tegen! Hij is gek geworden!

Jelena Andrejevna en Woinitski verdringen elkaar in de deuropening.

jelena andrejevna *probeert hem de revolver af te pakken* Geef hier! Geef hier, zeg ik!

woinitski Laat mij, Hélène! Laat me! *rukt zich los, stormt naar binnen en zoekt met z'n ogen Serebrjakov* Waar is ie? Ah, daar! *schiet op hem* Peng!
stilte

Niet raak? Weer niet? Alweer mis? *woedend* Ah, verdomme, verdomme... Naar de duivel ermee...

Hij gooit de revolver neer en gaat uitgeput op een stoel zitten. Serebrjakov is verbijsterd; Jelena Andrejevna leunt tegen de muur, ze valt bijna flauw.

jelena andrejevna Breng me hier vandaan! Breng me hier vandaan, sla me dood, maar... hier kan ik niet blijven, ik kan het niet!

woinitski *wanhopig* Oh, wat doe ik allemaal, wat doe ik?...

sonja *zacht* Njanetsjka! Njanetsjka!

vierde bedrijf

Kamer van Ivan Petrovitsj, zijn slaapkamer, tevens kantoor van het landgoed. Bij het raam een grote tafel met kasboeken en allerlei papieren, een bureau, kasten, een weegschaal, een kleinere tafel voor Astrov – op deze tafel teken- en schildersbenodigdheden, een portefeuille, 'n kooi met een spreek. Aan de muur hangt een kaart van Afrika, waar kennelijk niemand naar omkijkt. Een reusachtige, met zeildoek beklede divan. Links een deur naar andere kamers; rechts een deur naar de gang; voor de deur rechts een vloermat, opdat de boeren de modder niet inlopen. Herfstavond.

stilte

Telegin en Marina zitten tegenover elkaar een kluwen wol op te winden voor de sokken.

telegin Schiet op, vlugger, Marina Trimofejevna, zo meteen roepen ze ons om afscheid te nemen. Ze hebben de paarden al in laten spannen.

marina *probeert vlugger op te winden* Het is niet veel meer.

telegin Ze gaan naar Charkov. Daar willen ze gaan wonen.

marina Dat is ook beter.

telegin Geschrokken dat ze zijn... Die Jelena Andrejevna: 'Geen uur,' zegt ze, 'wil ik hier langer blijven... laten we weg gaan... we gaan weg...'

‘We gaan,’ zegt ze, ‘een poosje in Charkov wonen, kijken daar een beetje rond en laten dan onze spullen nakomen.’... Ze gaan weg zonder één stuk bagage. Dat betekent, Marina Trimofejevna, dat het hem niet gegeven is om hier te wonen. Het is hun niet gegeven... Het lot wil het zo.

marina Het is ook beter. De ruzie die ze gemaakt hebben, dat schieten, het is een schande!

telegin Ja... een onderwerp, de penseel van een Aivazonskij waardig.

marina Dat mijn ogen dit hebben moeten aanzien.

stilte

Nu gaan we weer leven zoals vroeger, op de oude vertrouwde manier. 's Morgens om acht uur thee, om één uur middageten, en 's avonds aan tafel voor ons avondmaal; alles op zijn tijd, zoals het hoort bij fatsoenlijke mensen... bij Christenmensen. *zuchtend* Ik heb al zo lang geen meelreepjes meer gegeten, het is gewoon zonde.

telegin Ja, het is alweer een hele tijd sinds ze hier in huis meelreepjes gemaakt hebben.

stilte

Een hele tijd... Vanmorgen vroeg, Marina Trimofejevna, loop ik door het dorp, en roept de winkelier me na: 'Hé, jij, genadebroodeter!' Dat was een bittere pil voor me!

marina Leg toch naast je neer, kereltje. We eten allemaal genadebrood van onze lieve Heer. Jij werkt net zo goed als Sonja, net zo goed als Ivan Petrovitsj, geen

van jullie zit hier met lege handen, we doen allemaal wat! Allemaal – waar is Sonja?

telegin In de tuin. Ze loopt nog steeds samen met de dokter naar Ivan Petrovitsj te zoeken. Ze zijn bang dat hij de hand wel eens aan zichzelf zou kunnen slaan.

marina En waar is zijn pistool?

telegin *fluisterend* Dat heb ik verstopt in de kelder.

marina *glimlacht hoofdschuddend* Het is zonde, het is zonde.

Woinitski en Astrov komen van buiten.

woinitski Laat me alleen.

tot Marina en Telegin Ga weg hier, laat me – al was het maar een uurtje – alleen!

Die bevoogding van jullie verdraag ik niet.

telegin Ik ga al, Wanja. *gaat op zijn tenen de kamer uit*

marina Ouwe gans die je bent! Gak-gak-gak! *pakt de wol bij elkaar en gaat weg*

woinitski Laat me alleen!

astrov Met alle soorten van genoeg, ik had eigenlijk al lang weg moeten zijn, maar ik herhaal – ik ga niet weg voordat je me teruggeeft, wat je van mij hebt weggepikt.

woinitski Ik heb niets van je weggepikt.

astrov Ik zeg het in alle ernst – hou me niet op. Ik had al lang weg moeten zijn.

woinitski Ik heb niets van je weggepikt.

Ze gaan allebei zitten.

astrov Nee? Nou goed, ik wacht nog heel even, maar dan – neem me niet kwalijk – zal ik geweld moeten gebruiken. Dan binden we je vast en fouilleren je. Ik maak echt geen grapje.

woinitski Je doet maar waar je zin in hebt.

stilte

Jezelf zo voor schut te zetten: twee keer schieten en twee keer mis! Dat vergeef ik mezelf nooit.

astrov Als jij toch zin had om te schieten had je ook jezelf een kogel door je kop kunnen jagen.

woinitski *haalt zijn schouders op* Het is vreemd! Ik heb een moordaanslag gepleegd, maar niemand arresteert me, en niemand sleept me voor de rechtbank. Dat betekent dat ze mij voor gek verslijten. *lacht kwaadaardig* Ik ben gek – maar wie, achter het mombakkes van een professor, een geleerde magiër, zijn volkomen gebrek aan talent, zijn stompzinnigheid, zijn ten hemel schreiende harteloosheid verbergt, die is niet gek. Iemand is niet gek, die met een ouwe sok trouwt en hem dan open en bloot bedriegt. Ik heb het gezien, ik heb gezien, hoe je haar omhelsd hebt.

astrov Ja, ik heb haar omhelsd en die is voor jou! *trekt een lange neus tegen hem*

woinitski *kijkt naar de deur* Nee, de aarde die jullie nog draagt is gek!

astrov Ach... domme praat!

woinitski Goed, ik ben gek, en ontoerekenbaar, ik heb het recht om domme dingen te zeggen.

astrov Wat een ouwe mop, zeg! Jij bent niet gek, jij bent gewoon een excentriekeling. Een hansworst. Vroeger heb ik van iedere excentriekeling gedacht dat hij ziek was, abnormaal, maar nu ben ik van mening dat het de normale toestand van de mens is om excentriek te zijn. Jij bent volkomen normaal.

woinitski *bedekt zijn gezicht met zijn handen* Ik schaam me! Als jij eens wist hoe ik me schaam! Dat stekende gevoel van schaamte is met geen enkele pijn te vergelijken. *treurig* Het is onverdraaglijk! *gebogen over de tafel* Wat moet ik doen? Wat moet ik doen?

astrov Niets.

woinitski Geef me iets! Oh, mijn God...

Ik ben zevenenveertig; stel dat ik zestig wordt, dan heb ik nog dertien jaar. Dat is lang! Hoe kom ik die dertien jaar door? Wat moet ik doen, hoe moet ik al die tijd vullen? Oh, begrijp je... *drukt krampachtig Astrov's hand* Begrijp je, bestond de mogelijkheid maar, om voor de rest van je leven met een schone lei te beginnen. Op een heldere, stille morgen wakker worden en merken, dat je een nieuw leven bent begonnen, dat het hele verleden is vergeten, opgegaan in rook. *huilt* Een nieuw leven beginnen... Zeg me, hoe ik moet beginnen... Waarmee ik moet beginnen...

astrov *geïrriteerd* Ach, hou toch op! Wat wil je hier nou met een nieuw leven?

Onze situatie, de jouwe en de mijne, is hopeloos.

woinitski Ja?

astrov Ik ben er zeker van.

woinitski Geef me iets... *wijst op zijn hart*

Ik sta in brand hier.

astrov *roept nijdig* Hou op! *zachter* De mensen die honderd, tweehonderd jaar na ons zullen leven en ons zullen verachten, omdat wij ons leven zo dom en zo smakeloos hebben verknoeid – die zullen misschien het middel vinden om gelukkig te worden, maar wij... jij en ik... wij hebben maar één hoop. De hoop dat we, als we in ons graf liggen, visioenen mogen hebben, misschien zelfs wel aangename. *zuchtend* Ja, makker. In dit hele district bestonden maar twee behoorlijke intelligente mensen, ik en jij. Maar in nog geen tien jaar heeft dit kleinburgerlijke, verachtelijke leventje hier ons verstikt; de dampen van de verrotting hebben ons bloed vergiftigd en wij zijn net zo banaal geworden als de rest. *opgewekt* En draai er nu niet langer omheen. Geef terug, wat je van me hebt weggepakt.

woinitski Ik heb niets van je weggepakt.

astrov Je hebt een fles morfine uit mijn reisapotheek weggenomen.

stilte

Luister, als jij er met alle geweld een eind aan wilt maken, loop dan het bos in en schiet je daar dood. Maar geef mij die morfine terug, anders komen er nog praatjes van en verdachtmakingen en denken de mensen misschien wel dat ik het je gegeven heb... Het is meer dan genoeg dat ik je lijkschouwing zal moeten doen... Denk je dat dat zo interessant is?

Sonja komt op.

woinitski Laat me met rust!

astrov *tot Sonja* Sofja Alexandrovna, uw oom heeft uit mijn apotheek een fles morfine gestolen en die wil hij me niet teruggeven.

Zeg hem, dat dat... al met al, niet verstandig is. En ik heb trouwens geen tijd meer.

Ik moet echt weg.

sonja Oom Wanja, heb jij die morfine weggenomen?

stilte

astrov Dat heeft hij. Ik weet het zeker.

sonja Geef terug. Waarom wil je ons aan het schrikken maken? *zacht* Geef terug oom Wanja! Ik ben misschien niet minder ongelukkig dan jij, maar ik wanhoop niet. Ik draag het en zal het blijven dragen tot mijn leven vanzelf ophoudt... Dat moet jij ook doen!

stilte

Geef het terug. *kust zijn handen* Lieve, beste oom, lieverd, geef het terug! *huilt* Je bent zo'n goeierd, heb medelijden met ons en geef het terug. Draag je lot, oom! Draag het!

woinitski *haalt een flesje uit de la van de tafel en geeft het aan Astrov* Hier, pak aan! *tot Sonja* Maar dan moeten we direct aan het werk gaan, direct iets doen, anders hou ik het niet uit... ik hou het niet uit!

sonja Ja, ja, we gaan weer werken. Zodra we ze uitgewuifd hebben gaan we aan het werk! *kijkt zenuwachtig de papieren op tafel door*

We hebben alles verwaarloosd.

astrov *doet het flesje in zijn reisapotheek en bindt de riemen vast* Nu kan ik tenminste weggaan.

jelena andrejevna *komt op* Ivan Petrovitsj, ben je hier? We gaan zo weg. Ga naar Alexander, hij heeft je iets te zeggen.

sonja Ga maar, oom Wanja. *pakt Woinitski bij zijn arm* Kom, papa en jij, jullie moeten je verzoenen. Dat moet gewoon.

Sonja en Woinitski gaan af.

jelena andrejevna Ik ga weg. *geeft Astrov een hand* Het ga u goed.

astrov Nu al?

jelena andrejevna De paarden zijn al ingespannen.

astrov Het ga u goed!

jelena andrejevna U hebt me vandaag beloofd dat u ook weg zou gaan.

astrov Ik weet het. Ik ga ook direct.

stilte

Bent u dan zo geschrokken? *neemt haar hand* Is het dan zo verschrikkelijk?

jelena andrejevna Ja.

astrov Blijf toch! Hm? Morgen in de boswachtershut?

jelena andrejevna Nee... Het besluit staat vast... En daarom kan ik u ook dapper aankijken; het besluit om te vertrekken is definitief... Ik vraag u één ding: denk niet te slecht over mij. Ik zou graag willen dat u mij respecteert.

astrov Ach!

Hij maakt een ongeduldig gebaar.

Blijf hier, vraag ik u! Geef toch toe, u hebt niets te doen op deze wereld, u hebt geen levensdoel, er is niets waar u echt belangstelling voor hebt en vroeg of laat zult u toch aan uw gevoelens moeten toegeven... dat is onvermijdelijk... En het is

beter dat u dat dan niet in Charkov doet of ergens in Koersk, maar hier, in de schoot van de natuur... dat is tenminste poëtisch, zelfs in de herfst is het mooi... de bosaanplant hier, de voor de helft vervallen landhuizen à la Toergenjev...

jelena andrejevna U bent zo komisch... Ik ben boos op u, en toch... toch zal ik met plezier aan u blijven denken. U bent een interessante, originele man. We zien elkaar waarschijnlijk nooit meer terug, dus... waarom zou ik het voor me houden? Ik heb me zelfs een beetje door u laten meeslepen. Vooruit, laten we elkaar een hand geven, en als vrienden uit elkaar gaan. Denk niet slecht over mij.

astrov *geeft haar een hand* Ja, ga maar weg... *nadenkend* U maakt de indruk een goed, hartelijk mens te zijn, maar er is ook in uw hele wezen iets vreemds. U was nog niet hier met uw man, of iedereen die hier werkte, die hier bezig was om iets van de grond te krijgen, gooide de boel erbij neer en moest zich de hele zomer uitsluitend met de jicht van uw man en met u bezighouden. Jullie allebei – hij en u – hebben ons allemaal aangestoken met jullie leegloperij. Ik heb me door jou laten meeslepen, de hele maand heb ik niets gedaan, er zijn mensen ziek geweest in die tijd, in mijn bossen en mijn jonge aanplant hebben boeren hun vee laten grazen... Het is duidelijk, overal waar u en uw man ook maar één voet zetten, overal zult u de boel ontwrichten... Ik maak een grapje natuurlijk, maar toch... is het eigenaardig en ik ben ervan overtuigd, dat wanneer u hier zou blijven, de ontwrichting enorme afmetingen zou aannemen. Ik zou naar de haaien gaan, en... het zou u ook niet goed bekomen. Nou, gaat u maar! Finita la commedia!

jelena andrejevna *neemt een potlood van zijn tafel en stopt het gauw weg* Dit potlood neem ik mee, als aandenken.

astrov Het is hoe dan ook eigenaardig... We hebben elkaar leren kennen en ineens om de een of andere reden... Zullen we elkaar nooit meer zien. Zo gaat het in deze wereld... Zolang hier nog niemand is, zolang oom Wanja nog niet binnenkomt met zijn boeket, mag ik u dan... mag ik u een kus geven als afscheid... Ja? *kust haar op de wang* Nou, kijk 's aan da's toch prachtig zo!

jelena andrejevna Ik wens u alle goeds. *kijkt om zich heen* Wat doet het er toe, één keer in mijn leven. *omhelst hem heftig, en meteen gaan ze alletwee uit elkaar* Ik moet gaan.

astrov Ga zo snel mogelijk. Als de paarden al ingespannen zijn, ga dan ook.

jelena andrejevna Daar komen ze, geloof ik.

Ze luisteren.

astrov Finita!

Serebrjakov, Woinitski, Marija Vasiljevna met een boek, Telegin en Sonja

serebrjakov *tot Woinitski* Wie oud zeer niet vergeten kan, zal aan één oog blind worden. Na alles wat er gebeurd is, in die paar uur is er zoveel door me heengegaan, en heb ik zoveel nagedacht, dat ik, geloof ik, tot heil van het nageslacht, een heel traktaat zou kunnen schrijven over hoe men moet leven. Ik accepteer je verontschuldigingen volgaarne en vraag jou ook om excuus. Vaarwel! *omhelst en kust Woinitski drie keer*

woinitski Je zult nauwkeurig ontvangen wat je altijd ontvangen hebt. Alles.

Jelena Andrejevna omhelst Sonja.

serebrjakov *kust Marija Vasiljevna de hand* Maman...

marija vasiljevna *kust hem* Alexander, laat nog eens een foto van je maken en stuur mij een afdruk. Je weet hoe dierbaar je me bent.

telegin Het ga u goed, Excellentie! Vergeet ons niet!

serebrjakov *heeft zijn dochter gekust* Het ga je goed... Het beste allemaal! *geeft*

Astrov een hand Ik dank u voor uw aangenaam gezelschap... Ik heb respect voor uw manier van denken, uw enthousiasme, uw vurige hartstocht, maar vergunt u mij, als oude man, aan mijn afscheidswoord een enkele opmerking toe te mogen voegen: men moet, beste mensen, iets creëren. Men moet iets tot stand brengen.

knikt iedereen toe Het allerbeste! *gaat af, gevolgd door Marija Vasiljevna en Sonja*

woinitski *kust Jelena Andrejevna nadrukkelijk de hand* Het ga u goed... vergeef me... We zullen elkaar nooit meer terugzien.

jelena andrejevna *ontroerd* Het ga u goed, mijn vriend. *kust hem op zijn voorhoofd en gaat weg*

astrov *tot Telegin* Wafelijzer, ga tegen ze zeggen dat ze mijn paarden ook inspannen, als ze toch bezig zijn.

telegin Goed, lieve vriend. *gaat af*

Astrov en Woinitski blijven alleen achter.

astrov *pakt zijn kleurtjes van de tafel en doet ze in de koffer* Waarom ga jij niet mee naar buiten?

woinitski Laat maar gaan, ik... ik breng het niet op. Ik stik zowat van binnen. Ik moet zo gauw mogelijk iets om handen hebben... Werken, werken! *rommelt wat in de papieren op tafel*

stilte

Men hoort paardebellen rinkelen.

astrov Ze zijn weg. De professor zal wel in zijn sas zijn! Die krijg je met geen tien paarden meer hier!

marina *komt binnen* Ze zijn weg. *gaat zitten op een stoel en gaat verder met haar breikous*

sonja *komt binnen* Ze zijn weg. *veegt haar ogen af* God behoeede ze.

tot haar oom Nou, oom Wanja, kom laten we wat gaan doen.

woinitski Werken, werken...

sonja We hebben allang, veel te lang niet meer samen aan deze tafel gezeten. *steekt de lamp op tafel aan* Ik geloof dat de inkt helemaal op is. *pakt de inktpot, gaat naar de kast en vult hem* Ik voel me verdrietig nu ze weg zijn.

marija vasiljevna *komt langzaam binnen*

Ze zijn weg. gaat zitten en verdiept zich in haar lectuur

sonja *gaat aan tafel zitten en bladert het kasboek door* Het eerste wat we gaan doen is rekeningen schrijven, oom Wanja. Daar zijn we verschrikkelijk mee achter.

Vandaag heeft er alweer iemand om zijn rekening gevraagd. Schrijf op. Jij een rekening – ik ook een...

woinitski *schrijft* Rekening... voor de heer...

Ze schrijven zonder te spreken.

marina *geeuwt* Het wordt zoetjesaan bedtijd...

astrov Stilte, de pennen krassen, de krekel sjirpt. Het is warm, gezellig... Ik heb helemaal geen zin om weg te gaan. *belgerinkel*

Ze zijn mijn paarden aan het inspannen... Het ziet er naar uit dat ik afscheid van jullie moet nemen, beste vrienden, van jullie en van mijn tafel – daar gaat ie dan! *doet zijn kaarten in een map*

marina Waarom heb je ineens zo'n haast? Blijf toch zitten.

astrov Kan niet.

woinitski *schrijft* Blijft van oude schuld staan twee roebel vijfenzeventig...

Arbeider komt binnen.

arbeider De paarden staan voor, Michail Lwovitsj.

astrov Dat heb ik gehoord. *geeft hem reisapothek, koffer en kaartenmap* Hier, pak aan. Denk er om, niet vouwen die map.

arbeider Goed.

astrov Nou dan... *gaat afscheid nemen*

sonja Wanneer zien we u weer?

astrov Van de zomer misschien, van de winter niet, ben ik bang. Begrijp me goed, als er wat gebeurt, laat me dat dan weten – dan kom ik. *drukt haar de hand* Bedankt voor het brood, voor het zout, voor de vriendelijkheid... in één woord, voor alles. *gaat naar njanja en kust haar op het voorhoofd* Het ga je goed, ouwetje.

marina Ga je op reis zonder een kop thee?

astrov Ik heb geen trek, njanja.

marina Misschien een wodkaatje?

astrov *weifelend* Nou, graag.

Marina gaat af.

astrov *na een stilte* Dat ene paard van me loopt een beetje kreupel, hoe zou dat komen? Ik merkte het gisteren, toen Petroesjka hem liet drinken.

woinitski Je moet hem opnieuw laten beslaan.

astrov Ik zal in Rozdestvennoje naar de hoefsmid moeten. Daar kom ik niet onderuit.

Hij loopt naar de kaart van Afrika en kijkt ernaar.

Daar in Afrika zal het warm zijn nu – verschrikkelijk!

woinitski Lijkt me wel, ja!

marina *komt terug met een blad, waarop een glaasje wodka en een stuk brood* Tast toe.

Astrov drinkt de wodka.

marina Gezondheid, meneertje! *maakt een diepe buiging* En je moet een stukje brood eten.

astrov Nee, het is wel goed zo... Nou, het beste dan maar!

tot Marina Laat me niet uit, njanja!

Dat is nergens voor nodig.

Hij gaat af. Sonja gaat achter hem aan met een kaars om hem uit te laten; Marina gaat in haar stoel zitten.

woinitski *schrijft* ‘2 februari – lijnzaadolie: 20 pond, 16 februari – weer: 20 pond
lijnzaadolie... Boekweitgrutten...’

stilte

Men hoort paardebellen rinkelen.

marina Hij is weg.

stilte

sonja *komt terug, zet de kaars op tafel* Hij is weg...

woinitski *heeft op het telraam een bedrag uitgerekend en schrijft op* Dat is samen...
vijftien... vijfentwintig...

Sonja gaat zitten en schrijft.

marina *geeuwt* Och, onze zonden...

*Telegin komt op zijn tenen binnengeslopen, gaat bij de deur zitten en stemt zachtjes
zijn gitaar.*

woinitski *tegen Sonja; strijkt haar met zijn hand over het haar* Mijn kind, wat heb
ik het moeilijk! O, als je eens wist hoe moeilijk ik het heb!

sonja Wat moeten we doen, het leven gaat verder!

stilte

We zullen leven, oom Wanja! We zullen een lange, lange reeks dagen en lange
avonden door moeten komen; we zullen geduldig de beproevingen verdragen die
het lot ons oplegt; we zullen werken voor anderen, nu
en als we oud zijn, zonder rust te kennen,
en als ons uur gekomen is, zullen we ons overgeven aan de dood, en daar, aan
gene zijde van het graf zullen we zeggen dat we geleden hebben, dat we gehuild

hebben,

dat we het erg moeilijk hebben gehad, en

God zal zich over ons ontfermen, en wij tweeën, jij en ik, oom, lieve oom, zullen een nieuw leven zien, stralend, mooi en zuiver, we zullen blij zijn en op dit ongelukkige bestaan van ons terugkijken met vertedering, met een glimlach – en dan zullen we rust hebben. Ik geloof het, oom, ik geloof het echt, met alle hartstocht die in mij is... *knielt bij hem neer en legt haar hoofd in zijn handen met vermoeide stem* We zullen rust hebben.

Telegin speelt zachtjes op de gitaar.

We zullen rust hebben. We zullen engelen horen, we zullen de stralende hemel zien, helemaal van diamanten, we zullen zien hoe al het aardse kwaad, al ons verdriet weg zal zinken in de barmhartigheid, die dan de hele wereld vervult en ons leven wordt kalm, teder, zacht, als een liefkozing. Ik geloof, ik geloof het... *veegt met een zakdoek haar tranen af* Arme, arme oom Wanja, je huilt... *in tranen* Jij hebt geen vreugde gekend in je leven, maar wacht, oom Wanja, wacht...

Wij zullen tot rust komen... *omhelst hem*

Wij komen tot rust!

De nachtwaker klopt. Telegin zit zachtjes te spelen; Marija Vasiljevna maakt notities aan de rand van haar brochure; Marina breit een sok.

sonja Wij komen tot rust!

Langzaam valt het doek.

Oom Wanja ging, in deze vertaling vanuit het Russisch, in première bij Het
Publiekstheater op 30 september 1978 in de Stadsschouwburg van Amsterdam

serebrjakov Jan Retèl

jelena andrejevna Mariëlle Fiolet

sonja Marijke Veugelers

marija vasiljevna Lous Hensen

woinitski Siem Vroom

astrov Jules Hamel

telegin Jan van Roijen

marina Wiesje Bouwmeester

een arbeider Karel Seelt

een werkman Hans van den Berg

Regie Ton Lutz

Anton Tsjechov (1860-1904) studeerde medicijnen in Moskou. Zijn studie oefende een beslissende invloed op hem uit; hij zag in de wetenschap het werktuig voor de vooruitgang.

Hij was grootmeester van het korte verhaal en toonaangevend toneelschrijver.

Platonov, zijn eerste toneelstuk, dat hij schreef toen hij nog studeerde (waarschijnlijk in 1878), werd na zijn dood in een kluis gevonden.

Toneelwerk:

*Platonov** – 1878

Ivanov – 1887-1889

*De meeuw** – 1896

Oom Wanja – 1897

Drie zusters – 1900-1901

De kersentuin – 1903-1904

Eenakters:

*Langs de grote weg** – 1885

Een zwanenzang – 1887-1888

De beer – 1888

Het huwelijksaanzoek – 1888-1889

De Nieuwe Toneelbibliotheek,

Tekst #273

© 1897, Anton Tsjechov

oorspronkelijke titel: дядя Ваня

© 1978, vertaling Chiem van Houweninge

en Ton Lutz

*De bruiloft** – 1889-1890

Onreine treurspelen – 1889-1890

Het jubileum – 1891

Over de schadelijkheid van tabak – 1902

* Deze teksten verschenen eerder in de reeks van De Nieuwe Toneelbibliotheek (# 82, 88 en 272)

Chiem van Houweninge (1940) is acteur en scenarioschrijver. Hij studeerde Culturele Antropologie en Dramaturgie aan de Universiteit van Amsterdam. In 1965 stapte hij over naar de Amsterdamse toneelschool waar hij in 1969 eindexamen deed. Hij debuteerde in *De rozenoorlogen* en speelde aansluitend bij het Nieuw Rotterdams Toneel, het Amsterdams Toneel en het Publiekstheater. Daarnaast schreef hij vele toneelstukken, tv- en filmscenarios (o.a. *Zeg eens A* en *Oppassen*)

Samen met Ton Lutz vertaalde hij vijf toneelstukken van Tsjechov vanuit het Russisch, omdat hij in militaire dienst opgeleid was tot vertaler/tolk Russisch. Van Houweninge maakte de eerste versie van de vertaling, waarna Lutz en hij samen de tekst definitief maakten.

Ton Lutz (1919-2009) was acteur, regisseur en voormalig artistiek leider. Hij werkte voor verschillende gezelschappen zoals het Nederlands Volkstoneel, Toneelgroep Comedia, de Nederlandse Comedie, het Rotterdams Toneel, Zuidelijk Toneel Globe en het Publiekstheater. Bij Zuidelijk Toneel Globe in Eindhoven werd Lutz artistiek leider, als opvolger van Karl Guttman. Hier bracht hij zijn grote kennis van Tsjechov in, opgedaan bij de Russische regisseur Pjotr Sjarov die na de Tweede Wereldoorlog in Nederland werkte.